

**Naročnina**  
Dnevna izdaja  
za državo SHS  
mesečno 20 Din  
polletno 120 Din  
celoletno 240 Din  
za inozemstvo  
mesečno 35 Din  
nedeljska izdaja  
celoletno v Jugoslaviji 90 Din, za inozemstvo 100 Din

# SLOVENECEC

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III  
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana  
pisma se ne sprejemajo. Uredništva  
telefon števil. 50, upravnništva števil. 328

**Političen list za slovenski narod**

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Čekovni  
račun: Ljubljana števil. 10.650 in 10.349  
za inzerate, Sarajevu št. 7563, Zagreb  
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

**Cencoglasov**  
1 stolp, peti vrsta  
maloglasni po 150  
in 2D, večji oglašni  
nad 45 mm višine  
po Din 2-50, veljati  
po 3 in 4 Din, v  
uredniškem delu  
vrstica po 10 Din  
Pri večjem o  
naročilu popust  
Izide ob 4 zjutraj  
razen ponedeljka in  
dneva po praznikih

## Hlapci centralizma.

Na naš poziv k edinstveni in solidarni akciji vseh slovenskih političnih strank in parlamentarnih zastopstev v svrhu obrambe Slovenije pred finančnim in gospodarskim ruinom, ki na splošno grozi od obstoječega centralističnega režima in sistema, posebej pa od budžetarnih projektov sedanje vlade, odgovarja »Jutro« — z divjim, zagrizenega sovražstva prožetim napadom na SLS.

»Jutro« odklanja vsako mirno in stvarno diskusijo o tem vprašanju, ki je danes za Slovenijo naravnost eksistenčno vprašanje. »Jutro« nima za tako rešilno akcijo, ki jo diktirajo življenjski interesi našega naroda in nalagajo dolžnost vsaki slovenski stranki, ki ji je kaj do svojega naroda, nikakega smisla, ne volje ne besede v njen prilog. »Jutro« intereso slovenstva sploh ne vidi — ono gleda kot v vsem tako tudi tu samo svoj in svoje stranke interes, ki mu velevala: Bog varuj, da bi prišlo do politične slege Slovencev in iz tega izviračočega vehementnejšega narodovega odpora, ki bi utegnil pospešiti smrt centralizma! Kakšno eksistenčno pravico in možnost bi potem še imela SDS, ki iz centralizma črpa svoje življenske sile? S padcem centralizma bi padla tudi SDS. Zato je vidovdanska ustava s svojimi centralističnimi sankcijami »Jutru« edini idol in zato je tudi zahteva po reviziji te ustave na avtonomističnem principu za »Jutro« takšna strašna reč. In zato vsa »Jutrova« besna sovražna, tako brezobzirna in nobenih sredstev ne se strahčea gonja proti vsemu, kar služi ali bi utegnulo služiti kaki bistveni izpremembji sedanje sistema prej ali slej.

»Jutro« ostane, kakor je bilo. Njegov strankarski fanatizem, njegov centralistični furor, maskiran z bojno parolo za idejo narodnega in državnega edinstva (kakor da ta ideja ni že v samem dejstvu države Jugoslavije uresničena in utelešena!), mu ne dovoljuje niti ventilirati možnosti kakega kompromisa v svrhu pokrenitve skupne politične akcije, ki ima služiti zgolj blagru celokupnosti; mu tega ne dovoljuje samo zato ne, ker prihaja iniciativa iz tabora SLS in ker bi se ta akcija mogla križati z načeli in interesi centralizma. »Jutro« volja v našem predlogu tudi to nevarnost in njo nevarnost, da bi se SDS našla navezano v trenutku, ko bi iz belgrajskega vrtinca kombinacij lahko izplavala za njo kaka... konjunktura. Take strankarske zagrizenosti in nestrpljivosti po eni strani, a politične sebičnosti in kratkovidnosti po drugi strani svet še ni videl. To je duh Pribečeve »neizprosnosti«.

Glasilu samostojnih demokratov gleda v našem predlogu zgolj senco avtonomističnega strahu (sicer bi nam bil njegov tako vehementni napad na politiko SLS ob tem povodu nerazumljiv) in ne vidi, da bi predlagani aranžman, v objektivni luči premočen, pri nesel ravno SDS lahko gotove politične koristi, najmanj pa moralne koristi k njenim interesom. Mi smo že večkrat pokazali, da gospodje v samostojnodemokratskem taboru niti svojih lastnih strankarskih interesov ne znajo varovati, kaj šele interesov slovenskega naroda.

Pokazali smo že, kako lepo priliko so imeli svojo stranko moralno in fizično utrditi v narodu, ko je bila v Sloveniji vsa oblast v njihovih rokah, a so se s svojo strahovlado povsod samo diskreditirali in osovražili. In to svojo politično nesposobnost dokumentirajo v našem slučaju zopet. To niso gospoda, načela in metode realne solidne politike, to je čisto navadna konjunkturalna politika. Z njo si še nikoli nobena stranka ni zgradila bodočnosti.

»Jutro« odgovor nas sicer ni prav nič iznenadil. Iznenadil bi nas bil le, ko bi bil drugačen. Pač pa bo iznenadil ljudi, ki stoje bližje »Jutru« nego nam, in ki so našo pobudo simpatično sprejeli, udajajoč se iluziji, da bi se končno dala izpregovoriti tudi s SDS pametna beseda o tem, kar je danes kričoča potreba Slovenije in živa želja celega slovenskega naroda. Ne. Z gospodo v SDS se ne da nič govoriti, niti beseda, ki bi vsaj za trenutek zaustavila strankarski boj. Oni tirajo svojo gonjo proti SLS dalje, brez premisleka, brez ozira in brez sramu — »neizprosnost«. In imajo drznost očitati SLS, da je ona kriva današnjega težkega položaja Slovenije.

Gospoda! Kar Slovenijo tlači in upropašča, to je centralistični sistem in režim. Ta je pa delo vaših rok. Sedem let že ne počenja drugega kakor to, kako bi temu sistemu v Sloveniji odprli še širja vrata. Vi ga moralno

in fizično podpirate z vsemi sredstvi in z vsemi močmi. Vi služite temu sistemu z dušo in telesom. A Slovenska ljudska stranka se že vseh teh sedem let bori proti temu sistemu in samo proti temu sistemu; nič drugega ni njen boj, njeno delo in njena naloga, ko zrušiti ta sistem, ki je največja nesreča za Slovenijo. A ta boj za dobro, za moderno upravo in ustavo, za demokracijo, za pravice ljudstva, za kulturni, socialni in gospodarski napredek našega naroda ste Vi proglasili kot boj proti

državi. Vsak najmanjši protes in odpor proti temu sistemu, čegar hlapci ste, ste doslej še državi. Vsak najmanjši protes in odpor proti lastnemu narodu, to je vaš boj, gospodje v samostojno demokratskem taboru. V zmoti ste, ako mislite, da slovenski narod ne vidi in ne ve, kdo je njegov prijatelj, kdo je njegov sovražnik. V zmoti ste, ako mislite, da marširate v slovenski narod. Vi marširate iz slovenskega naroda ven. Le marširajte tako — srečno pot!

## Pred proračunsko razpravo v skupščini.

**RADIKALI SE BOJE PRESENEČENJ OD STRANI RADIČEVCEV IN IŠČEJO POMOČI.**

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Jutri se sestane narodna skupščina, da se loti generalne debate o proračunu.

Na seji bo podal najprej svoj eksponat zastopnik finančnega ministra Uzunović. Ekspozice imajo poslanci že tiskan v rokah.

V razgovoru samem se bodo oglašili najuglednejši člani opozicije. Zato je zanimanje za debato zelo veliko.

Jasno je, da bodo opozicijski govorniki nastopili

**proti režimu**

in skušali dokazati popolno njegovo nesposobnost za vodstvo državnih poslov.

Razgovor bo brez dvoma po večini čisto političen in zato spricho negotovosti sedanjega političnega položaja vrlo zanimiv.

**Radikali**

so danes na skupščinskih hodnikih trosili vesti, da je sprejetje proračuna v obliki, kakršen je prišel iz finančnega odbora, zagotovljeno ne glede na vedenje radičevcev. Te vesti dokazujejo, da se najbrže radikali pogajajo s kako stranko, ki jim naj bi prišla v vsaki sili na pomoč. Radikali potemtakem

ne računajo več popolnoma za gotovo z radičevci in nameravajo najbrže izvesti sedanjo politiko morebiti tudi proti volji Radičevi.

**Opozicija**

trdi, da nobena od opozicijskih strank ni dobila od radikalov kakega povabila za sodelovanje v proračunski debati. Prav lahko se pa zgodi, da prestopi en del radičevcev v radikalne vrste.

Danes popoldne ob 17. so se sestali vsi radikalni ministri na Pašičevu povabilu v predsedništvu vlade na daljše posvetovanje. Razpravljali so o vseh možnostih in

**presenečenjih,**

ki bi mogle vladno večino zadeti tekom proračunskega razgovora. O svojih sklepih in namerah pa niso izdali nobenega obvestila.

Načelni razgovor o proračunu bo trajal najbrže ves februar. Finančnega ministra ne bo zraven, ker ostane še ves mesec februar v Ameriki.

Tudi drugi poslanski klubi so se danes posvetovali, kako nastopijo v proračunskem razgovoru, in so zanj določili svoje govornike.

## Nemir med radikali.

Belgrad, 2. febr. (Izv.) V radikalnih vrstah trde, da je radikalom uspelo zagotoviti sprejem proračuna v skupščini tudi tedaj, ako bi delal Radič težave.

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Ob 17 je zbral ministrski predsednik Pašić radikalne ministre na posvetovanje. Posvetovanje še traja.

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Radikalni klub danes popoldne ni imel seje, ker je povabil

Pašić vse radikalne ministre na posebno posvetovanje. Poslanci so se pa kljub temu sšli in zahtevali od predsednika kluba pojasnila v različnih zadevah. Zanimivo je, da je poslanec Stojadin Pavlović protestiral, da poslanci ne morejo priti do ministra prosvete. Pravtako je tožil poslanec Stefan Maksimović glede ministra za šume in rude.

## Odplačilo naših dolgov Ameriki.

**AMERIŠKA DELEGACIJA STAVLJA TEŽKE POGOJE, KATERIH NAŠA DELEGACIJA NE BO MOGLA SPREJETI. — POGAJANJA SE BODO NAJBRŽ PREKINILA.**

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Po vestih iz Washingtona se nahajajo pogajanja na zelo težki točki. Zdi se, da so ameriški delegati postavili tako težke pogoje, da jih naši delegati ne bodo mogli sprejeti. Zadnja seja se je vršila v soboto. Na tej seji so jugoslovanski delegati navedli razloge, radi katerih ne morejo sprejeti ameriških pogojev za odplačilo dolgov. Na večerjaji seji sta se obe delegaciji pogajali dalje. Rezultati teh pogajanj še niso znani. Na njih se je odločilo, ali se bodo še nadaljevala, ali se pa bodo prekinila.

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Vprašanje ureditve

dolgov v Ameriki je naletelo na velike težkoče. List »New York Herald Tribune« piše, da bo ameriška komisija predložila naši delegaciji gotove spremembe k prvotnemu predlogu. Od Jugoslavije bo zahtevala, da sprejme angleško podlago za konsolidacijo dolgov. Ameriška delegacija zatrjuje, da ne bo delala nobenih težav pri sprejetju upravičenih olajšav pri odplačevanju dolgov. — »Washington Herald« piše, da stavlja jugoslovanska delegacija v predlogu za odplačilo dolgov kot glavno točko podaljšanje roka za odplačilo dolga v znesku 66 milijonov dolarjev.

## Lepi shodi HPS.

Zagreb, 2. febr. (Izv.) V nedeljo so se izvršili lepo uspeli shodi HPS v Oriovcu in Premostici. V Premostici so govorili prof. Vesensjak, dr. Simrak in Grgec. Poslanec Vesensjak je v začetku govora izrazil svoje veselje, da prihaja v okolico Siska, kjer je nekoč Ljudevit Posavski skupno s Hrvati in Slovenci bojeval boj za pravico in samostojnost obeh narodov. Nato je govoril o sporazumu in dejal, da je sporazum samo takrat, kadar vsaka stranka mora nekaj popustiti. Pašić pa ni popustil v ničemer. Ostal je isti centralizem, ostali so isti davki. Obširno je nadalje kritiziral naš proračun. Dr. Simrak je govoril o zgodovini političnega razvoja na Hrvatskem, Grgec pa o kulturni in verski politiki dosedanjih vlad. Opozarjal je na Radičeve izjave napram episkopatu. Zalitve naših škofov ljudstvo ne sme vzeti molče na znanje. Opozarjal je zborovalce, na to, kako vlada odvzema posameznim cerkvam njih svobodo in javno skuša agitirati za prestop katoličanov v pravoslavje. — V Oriovcu je govoril načelnik HPS Barič. — Shodi so zelo lepo uspeli, posebno če upoštevamo dejstvo, da so se

vršili na ozemlju, ki ga je poprej popolnoma obvladal Radič in je bilo vsako gibanje HPS onemogočeno.

## Radičev shod v Dubrovniku.

Dubrovnik, 2. febr. (Izv.) Po neuspelem potovanju Radičevem po Bosni je prišel sedaj v Dubrovnik. Na kolodvoru ga je sprejelo nekaj njegovih pristaev, katerim je govoril in se v svojem govoru večinoma laskal hercegovinskim kmetom. Rekel je, da mogoče kmalu pridemo do volitev, katerih si sicer stranka ne želi, pa se jih tudi ne boji. Brez dvoma bodo zopet pokazale moč utrjenih kmetijskih organizacij. O sedanjem stanju je rekel, da so kmetje sicer svobodni toda nimajo še pravice. Hvalil je sporazum, hvalil Srbe in Hrvate, o Slovincih pa je rekel, da so pošteni in delavni, da pa naj nikar ne uče Hrvatov moliti.

**MUSSOLINI OBIŠČE TRIPOLIS?**

Rim, 2. febr. (Izv.) Kakor poroča »Popolo d'Italia«, bo Mussolini 6. marca obiskal Tripolis.

## Oster nastop Ljube Davidovića.

Belgrad, 2. febr. (Izv.) V nedeljo se je vršilo v Nišu veliko zborovanje demokratske stranke, na katerem so govorili Voja Veljković, poslanec Agatonović in Davidović. Davidović je imel na zborovanju dolg govor, v katerem se je pečal tudi s sedanjim političnim položajem. Rekel je, da se sedanja vlada naziva vlada narodnega sporazuma, pa bi jo v resnici morali imenovati vlado narodnega nesporazuma. Opozarjal je pri tem na spor med prosvetnim in finančnim ministrom in ministrom za notranje zadeve. Politiko sporazuma je vodila predvsem demokratska stranka in je morala radi tega prenesti mnogo očitanih. Toda tedanji naši najhujši nasprotniki nastopajo danes med ljudstvom z našimi idejami in hvalijo politiko, katero smo vedno zahtevali mi. V osmih mesecih bi bila vlada lahko pokazala, koliko ji je do resnega dela, pa je do sedaj njeno največje delo, da je spretno razdelila vsa uglednejša mesta v državni upravi. Davidović je nato ostro grajal sedanji tiskovni zakon, sramotni invalidski zakon in kritiziral vladno zunanjo politiko. Izjavil je, da je prišel čas, ko bo morala demokratska stranka zopet nastopiti v boj za ljudsko svobodo in široko samoupravo.

**BALKANSKI GARANCIJSKI PAKT.**

Belgrad, 2. febr. (Izv.) V zadnjem času je opaziti precejšnjo delavnost angleškega poslanstva v Atenah, da bi se sklenila pogodba med Grško in njenimi sosedomi, in bi bilo mogoče čimprej uresničiti izvedbo balkanskega garancijskega pakta. Grški zunanji minister je tozadevno že vodil razgovore z delegatom albanske vlade in se domneva, da je sporazum v tem vprašanju z Albanijo že dosežen. Po poročilih iz Pariza so grški oficijelni krogi precej vznemirjeni radi vesti, ki prihajajo iz Sofije o intenzivnih odnosajih med Bolgarsko in Jugoslavijo, ker mislijo, da se nanašajo na skorajšnjo spremembo političnega kurza na Balkanu.

**ZA ZVEZO SLOVENIJE Z MORJEM.**

Sušak, 2. febr. (Izv.) Občinski svet je razpravljal o enotnem nastopu obmorskih mest za direktno zvezo Slovenije z morjem. Proga naj bi se priključila dosedanji progi Zagreb—Sušak. Glede raznih projektov se zastopstvo ni izrazilo, ker prepušča to vprašanje tehničnim strokovnjakom v ministristvu.

**ODLIKOVANJE ZAGREBSKIH UNIV. PROFESORJEV.**

Zagreb, 2. febr. (Izv.) V četrtek, 4. febr. se bo v dvorani zagrebskega vseučilišča vršilo slovesno odlikovanje 19 profesorjev ob priliki praznovanja 50 letnice hrvatske univerze. Zvečer se bo vršil akademski ples pod kraljevim pokroviteljstvom.

**NOVA SOCIALISTIČNA STRANKA V BELGRADU.**

Belgrad, 2. febr. (Izv.) Vsled spora v neodvisni delavski stranki, kateri je nastal že prejšnji mesec, se je osnovala nova socialistična stranka, ki hoče organizirati in grupirati nezadovoljne. Vodstvo nove stranke tvorijo: Života Milojković, Stojan Stanković, Cvetković, Bukvić in Lazar Petrović.

**NOVA TRGOVSKA LADJA.**

Dubrovnik, 2. febr. (Izv.) Prvo dalmatinsko trgovsko društvo je kupilo v Italiji novo 1700 tonsko ladjo. Kapitan in vsa posadka so le domačini. Tako je naša trgovska mornarica pomnožena za eno novo ladjo, mnogim našim ljudem pa je omogočeno priti do zaslužka.

## Prestolni govor angleškega kralja.

London, 2. febr. (Reuter.) Danes je otvoril kralj v spremstvu in spremstvu kraljice z običajnimi ceremonijami parlament. Iz prestolnega govora posnemamo: Locarnska pogodba utegne precej pospešiti razoroževanje. Belgiji, Franciji, Nemčiji in Italiji smo poslali vabila za udeležbo na konferenci v Londonu, ki bi bila posvečena ureditvi delovnega časa. Glede na težave v angleški premožovni industriji pozivljaj kralj vse stranke, da naj uredi to vprašanje v duhu spravljivosti in slege. Prestolni govor napoveduje uvedbo posebnih mark za tuje manufakturne proizvode in za proizvode britskega imperija v svrhu zaštite domače industrije.



## Zbor avstrijske krščanske socialne stranke.

Dunaj, 2. febr. Krščansko-socialna stranka je imela včeraj in danes svoj glavni letni zbor. Prvi dan so se posvetovala strankine organizacije in vodstvo stranke, danes pa zboruje plenum zaupnikov. Predseduje strankin predsednik, bivši kancler dr. Seipel. O strankini organizaciji je poročal glavni tajnik poslanec Schönsteiner, ki je zlasti poudarjal osnove strankinega tiskovnega urada, ki ga smatra za največjo izpolnitev strankinega organizma. Urad se je že izkazal kot najboljša zveza med vodstvom, parlamentarnim klubom in strankinim časopisjem. Povdaril je, da je nujno potrebna revizija tiskovnega zakona in so tozadevna pripravljala dela že v teku. Povdarjal je potrebo izpolnitve strankinega arhiva. Zastrel strankin pravilnik je potreben izpremembe. Brezpošojno se mora vpeljati strankina članarina.

Sprejeti so bili sklepi:

1. Strankin zbor avstrijske krščansko-socialne stranke pooblašča vodstvo stranke, da izpremeni strankin pravilnik.

2. Zbor sklene, da se takoj začne pobirati članarina od vseh volivcev stranke. Deželna vodstva stranke naj sklepajo o načinu zbiranja in pobiranja članarine, osrednje vodstvo pa naj določi višino.

3. Uvede se redna konferenca tajnikov vseh deželnih vodstev stranke.

4. Narочи se, da se morajo vsi glavni uredniki strankinih časopisov na rednih sestankih odločiti za enoten nastop časopisja.

Dunaj, 2. febr. (Izv.) Na shodu krščansko-socialne stranke je poročal dr. Ramek o političnem položaju. Obširno je referiral o delovanju vlade v zadnji dobi in razvil smernice bodoče strankine politike. Po njegovem poročilu je bil daljši razgovor. Popoldne je poročal dr. Seipel.

Dunaj, 2. februarja. Zboru krščansko-socialne stranke prisostvujejo poleg načelnika dr. Seipla tudi kancler dr. Ramek, ministri Kollmann, dr. Schneider, dež. glavarji dr. Rehil, dr. Rintelen, dr. Stumpf in skoro vsi deželni in državni poslanci.

## Krščansko socialno delavstvo na Dunaju.

Dunajsko krščansko socialno delavstvo je imelo 31. jan. svoj redni občni zbor. Občni zbor je bil polnoštevilno obiskan. Prisostvovali so tudi: zvezni minister dr. Resch, poslanci dr. Hemala, Haider in Fischer. O poslovanju organizacije je poročal predsednik, poslanec Leopold Kunschak. Krščanska delavska zveza za mesto Dunaj ima 4800 rednih in plačujočih članov. V zadnjem letu je priredila 175 sestankov in zborovanj. Klosterneuburska podružnica se je sporazumno odcepila od Dunaja in že v prvih mesecih izvajala zelo časten uspeh pri občinskih volitvah. Organizacija daje svojim članom pravni potek, ki se ga je poslužilo 256 članov. Organizacija je v 1776 slučajih uspešno posredovala za službe. Zelo delaven je tajnik Bahradning, ki je imel sam 33 shodov in sestankov samo v dunajskem mestu. Zbor mu je izrazil posebno zahvalo. Zbor je priredil navdušene ovacije poslancema Fischerju in Kunschaku.

### BOJKOT PROTI ITALIJI

Dunaj, 2. febr. (Izv.) 160 dunajskih organizacij je sklenilo organizirati bojkot proti Italiji med svojimi člani. Enake organizacije so se že osnovali ali pa se osnujejo te dni po vseh nemških in avstrijskih mestih. Organizacije pozivajo trgovce, obrtnike in industrijo, da opuste vsak nakup blaga v Italiji. Vsi člani organizacij so se zavezali, da se bodo pri svojih počitniških izletih izognili Italiji, dokler ne bodo Italijani preklicali protinemških odredb v južni Tirolski.

### MEDNARODNA ZVEZA DUŠEVNIH DELAVCEV.

Dunaj, 2. febr. (Izv.) Kakor poroča »Politika korespondenca«, bo zborovala »Mednarodna zveza duševnih delavcev« na Dunaju v torek po Veliki noči. Zborovanje bo trajalo najbrže tri dni, 7., 8. in 9. aprila. Na zborovanje pričakujejo do 50 delegatov iz vseh dežel. Pariškemu osrednjemu odboru se je prijavilo že precej udeležencev iz Anglije, iz Belgije in iz nasledstvenih držav. Svoja odposlanca pošljeta tudi »Mednarodni urad za delo« v Ženevi in pariški »Zavod za vzajemno duševno delo« v Parizu.

### RAZOROŽITVENA KONFERENCA.

Washington, 2. febr. (Izv.) Ameriška vlada najbrže ne bo ugovarjala, da se pripravljala konferenca za razorožitveno konferenco odloži do meseca aprila.

### ANGLEŠKI KOMUNISTI GROZE VODITELJU »ZMERNIH«.

London, 2. febr. (Izv.) Kakor poročajo »Daily News«, je prejel delavski voditelj Thomas po svojem zadnjem govoru na sestanku železničarjev več pism, v katerih mu radi njegovega govora groze. Thomas je pisma predal policiji.

## Proces proti zarotniškim sodnikom.

Javnost iz ozirov javne varnosti od razprave izključena. — Štiri smrtne obsodbe.

Berlin, 2. febr. (Izv.) Pred tukajšnjim porotnim sodiščem se e včeraj pričela razprava radi umora vojaka Paniera. Obtožnica pravi, da je bil spomladi l. 1923. v Döberitzu umorjen vojak Panier, ker je bil osumljen, da hoče izdati »črno državno brambo«. Njegovo truplo je bilo zakopano na Döberitz-škem vojaškem strelišču. Glavni obtoženci so trije: eden iz Rige, drugi iz Peterburga in tretji iz Galicije. Na mizi je bila razbita glava umorjenčeva. Sodišče je javnost od razprave izključilo ravno tako tudi poročevalce časopisov ter je utemeljilo svoj sklep s tem, da bi mogla javna razprava škodovati državni varnosti.

Berlin, 2. febr. (Izv.) V obravnavi proti zarotnikom je predlagal državni pravdnik te kazni: Za Schirmanna, Steina in Assenkampa radi umora, za Benna pa radi nagovarjanja k umoru smrtno kazen, za stotnika n. r. Gutknehta in nadporočnika von Sendena pa oprostitev, za Schmitta radi pomožanja 6 letno ječo, za Zeilera in Sentkлага radi pomožanja 6 mesečni zapor, za Schnitzelberga, ker ni podal prijave, 3 leta zapora, za obtoženca Medra za oprostitev.

### VSTOP NEMČIJE V ZVEZO NARODOV.

Berlin, 2. febr. (Izv.) V sredo bo izročena Zvezi narodov prošnja Nemčije za sprejem. Predlog, ki so ga vložili nemški nacionalci je izročen zunanjemu odboru, ki mu predseduje nacionalce dr. Hegt. Gotovo pa je, da bo odbor z veliko večino predlog odklonil. Nemška vlada se trudi, da dokaže svojo politiko pomirjenja, zlasti ker je Briand s vsem svojim vplivom dosegel izpraznitev kölnske cone, s čemer so padle z nemške strani zadnje ovire za vstop. Nemčija bo na prihodnjem zborovanju Zveze narodov že sodelovala kot članica. Stalni član Nemčije v svetu Zveze narodov bo najbrže dr. Stresemann, v poštev prihaja pa tudi dr. Solf, prejšnji državni tajnik urada za zunanje zadeve in sedanjí poslanik v Tokio.

### BAVARCI ZAHTEVAJO SAMOSTOJNOST.

München, 2. febr. (Izv.) Bavarska ljudska stranka je imela zadnjo nedeljo v Grädingu veliko manifestacijsko zborovanje. Zborovanja se je udeležil tudi ministrski predsednik dr. Held. Minister Oswald je v svojem govoru naglasil, da mora Bavarska vztrajati na svoji zahtevi po popolni samostojnosti, mora se bojevati proti centralnim silam s severa, Bavarska hoče ostati v zvezi z Nemčijo, noče pa biti njen brezpomemben del. Poslanec Rothbayer je imenoval Berlin za veliko nevarnost nemške kulture, kajti berlinska kultura ni nemška, ampak judovska.

## Iz Italije.

### GASPARRI OSTANE NA SVOJEM MESTU.

Rim, 2. febr. (Izv.) Uradna vatikanska korespondenca izjavlja glede na vesti, da se namerava kardinal državni tajnik Gasparri umakniti s svojega mesta, da bo ostal kardinal Gasparri na svojem mestu in da uživa slejkoprej popolno zaupanje in naklonjenost sv. očeta.

### PROSTOZIDARSKA PALAČA — ZBORNICA SENATA.

Rim, 2. febr. (Izv.) Kakor poroča »Giornale d'Italia«, je država kupila palačo Giustiani, kjer je bil nekaj sedež prostozidarske lože, in jo bo dala na razpolago senatu.

### TUDI UNIVERZE POD SNOB IN SEKIRO.

Rim, 2. februarja. Mnoge fašistovske organizacije zahtevajo, da se pofašistijo tudi univerze in druge visoke šole, ki da morajo tudi prevzeti novo fašistični duh. Minister za prosveto Fedelle je zaenkrat odredil številne prestave vseučiliških profesorjev. Nad 20 profesorjev je zapodil iz službe, ker niso pristajali fašizmu. Strogo je zabičal rektoratom, da ne smejo trpeti na univerzi in med dijaki nobene protifašistovske gibanja.

### BIVŠI RUSKI VOJNI MINISTER SUHOMLINOV UMRL.

Berlin, 2. febr. (Izv.) V nekem tukajšnjem sanatoriju je umrl danes bivši ruski vojni minister Suhomlinov.

Vladimir Aleksandrovič Suhomlinov je bil rojen 16. avgusta 1848. Posvetil se je oficirski karijeri — odlikoval se je v rusko-turški vojni leta 1877—1878 — in brzo napredoval, tako da je postal leta 1908. šef generalnega štaba, prihodnje leto pa vojni minister, kar je bil do leta 1915. Reorganiziral je kot vojni minister rusko armado in jo leta 1914. dal vsi obrat ob zapadni ruski meji, še pred izbruhom svetovne vojne. Ko so po pozneje Rusi bili v letu 1915. večkrat poraženi, so obdolžili njega, da je kriv neuspeh. Prvi proces v letu 1915. je sicer kar ustavil, 1916. leta pa ga je duma ponovno postavila na zatožno klop radi korupcije. Pod vladjo Kerenskoga je bil obsojen v dosmrtno pregnanstvo v Sibiriji, vendar pa zaradi svoje visoke starosti — 70 let — kazni ni nastopil. Sam je trdil, da je bil obsojen zaradi germanofilstva. Po izbruhu boljševiške revolucije je zbežal v Nemčijo, kjer je živel v Berlinu in pisal svoje spomine, v katerih se skuša oprati očitka, da je bil tudi sokriv izbruha svetovne vojne.

## Beleške

△ Kaj je vse videl. »Jutro« poročevalac na mariborskem shodu, med govorom g. Pribičevića. Piše: Ljudje so nepremično zrlí vanj, mnogi ves čas niso niti trenili. — Tega gotovo noben živ človek ni v stanu, da bi celo uro ne trenil z očesom. Morda so pa ti »Jutrovi« ljudje med govorom g. Pribičevića zaspali? Dandanes, v teh slabih časih je vse mogoče.

△ Grozen pogled je moral biti na Pribičevićev ahd v Mariboru, če bereš »Jutro« poročilo o tem. Dobesedno tako-le popisuje: Glava pri glavi, sami zreli možje, ki so kakor mravlje natrpáni (Od česa? Kaj so povžili?) galerije posejane (S čim? Kaj se je ljudem pripetilo?) vsak prostorček je izrabilen (V kakšen namen?) na vrhuncu (Kje in kdaj?) zopet dve široki odprtini (!) v drugo dvorano zadelani... (!!) Grozni! Grozni! Ubogi ljudje, uboga dvorana! Nemara, da je vse te nesreče kriva jugovina. Pri takem vremenu ni nikoli prav zdravo preveč se navduševati.

△ Nenavadna stranka, to je SDS; katera bi pa tudi sicer mogla biti? Slovenski narod jo ima že dolgo na sumu, da je nenavadna stranka, toda zdaj to »Jutro« samo potrjuje, ko piše: Naša SDS ni samo običajna stranka; ona je obenem krepka kulturna, ekonomska, socialna sila. Kaka kulturna sila je SDS, to »Jutro« tudi takoj pokaže, ko piše, da je ona velik faktor prosvetnega dela, kjer veje veselo gibanje v prijetnem naspotju z mrtvilom vsega onega, kar hoče plavati med dvema strujama in si prav po pil-pogačarsko ne upa ni po dnevu ni ponoči na dan s pravo barvo. A še nenavadnejša je SDS kot »socialno-ekonomska sila«. Tu je namreč SDS — kakor piše »Jutro« — struja z jasnim socialno-reformnim stališčem: povsod drži maso proti poedincu, a tako, da se v tem boju ne ovira nacionalna produktivnost. — Torej je SDS tudi kompletno boljševistična. Ker njena ideologija je že daleč preko glavnih kontur, pravi »Jutro«. To vidimo. SDS je že tako daleč, da sploh nobenih kontur več nima — ves njen program se je že razblinil v meglo, in sama več ne ve, kaj je in kaj pravzaprav hoče.

△ Moč SDS. Na celjskem shodu g. Pribičevića se je pobahal dr. Pivko z močjo SDS, češ, poglejte nas, tako smo danes močni in ugledni, da nas celo SLS poziva na skupno fronto. — Vidimo, da je bil naš poziv zelo močno vino, ki je stopilo g. Pivku prehitro v glavo. Moramo mu zato priliti malo vode in konstatirati, da je naš poziv veljal celokupnemu slovenskemu narodu, torej naravno in logično tudi vsem slovenskim strankam brez izjeme, torej tudi stranki SDS, čeprav je neznan, in je dobila pri zadnjih volitvah najmanj glasov od vseh naših političnih strank, ki so sploh prišle v poštev.

△ Radičeve kratkočasnice. Kakor beremo v sarajevskih listih, je g. St. Radić na kolidvoru v Sarajevu med drugim rekel v svojem pozdravnem govoru tudi to: »Glavno je dobra uprava. Treba znati voditi kolo, igrati, slaviti krsnu slavo itd., a treba znati in upravljati.« To so mu Srbi zamerili, češ da je letelo na nje ker samo oni slave krsno slavo, in radičevsko časopisje zdaj napada g. Radića radi njegovega sarajevskega govora. Vsekakor je srbskim politikom g. Radić tu storil krivico. Oni so se izkazali pač mojstre tudi v upravljanju države. Kajti če so jo znali tako urediti, da plača srbski kmet trikrat manjši davek kakor slovenski kmet, potem se jim mora pač priznati, da znajo tudi dobro upravljati.

△ O jo! V avtonomijo verujejo le še duševni reveži, tako je rekel g. Žerjav v Mariboru. — Ubogi demokrati celega sveta, na milijone in milijone vas je, ki v avtonomijo ne samo verujete, ampak jo že tudi imate, in vsi ste danes obsojeni v duševne reveže radi enega samega duševnega reveža. Grozni!

△ Zgodba o zrelih možeh. Kakor zatrjuje »Jutro«, so bili na mariborskem shodu g. Pribičevića samo zreli možje. Dobro, verjamemo to. Toda vstopil se je pred te »zrele možje« tudi g. dr. Žerjav in povedal: »Kdor je znal samo do tri šteti, je že ob ustanovitvi Jugoslavije vedel, da v avtonomijo ne more nikoli nič biti. Kajti, kar bi dali Sloveniji, morali bi dati i Makedoniji, Vojvodini itd. — Kaj so zreli možje na Pribičevićevem shodu k tej Žerjavščini rekli, ne vemo, vemo pa, da se ji bo krohotal vsak zreli mož, ko jo bo bral. Torej v XX. stoletju, v dobi demokracije, gesel o samostojnosti individua, o samoodločitvi narodov, suverenosti ljudstva itd. — pa ima tu doli v blaženi Jugoslaviji vodja takozvane »demokratske« stranke o demokratizmu tako gorostasne pojme, da se mora človek vprašati, ali je to pravil zrel mož zrelih možem ali nekdo, ki še ne zna do tri šteti, nekim, ki tudi še ne znajo do tri šteti.

△ Današnja »Samouprava« odgovarja na naš članek »Klevetnikom«. Opravičiti se niti ne upa niti ne poskuša. Trdi da ne piše bedarij samo ona, ampak tudi nekateri slovenski listi. Pravi, da o nacionalnem delu voditeljev in odličnih somišljenikov nič ne ve. Ni ji prav, da »Slovenec« in SLS zahteva zvezo z Rusijo, ker so tam — boljševiki itd. Ali je s takim pisanjem še mogoče polemizirati?

### NOVI RUSKI POSLANIK V PARIZU.

Moskva, 2. febr. (Izv.) Rakovski je danes odpotoval v Pariz.

## Napetost med Italijo in Nemčijo.

»Gospodje! Gospel Dokler traja zatiranje v Tirolu, ne smete v Italijo! To bi bilo izdajstvo napram našim tirolskim bratom, katerim ni niti dovoljeno moliti Boga v materinščini. Mi moramo podpirati veliko večino italijanskega naroda, ki dobro misli, v boju zoper ti-ransko vlado, dokler je popolnoma ne stre.« (Frankfurter Zeitung, iz manifesta Agitacijskega odbora proti Mussoliniju.)

»Ako bi v Nemčiji prešli od groženj do dejanj, smo mi pripravljeni, odgovoriti mirno toda odločno s tem, da bomo delali na tihem po načinu, ki je potreben.« (Rimska »Tribuna«, ki je prišla v zadnjem času popolnoma »fašistovske roke«.)

»Razmere v Tridentinski Benečiji kakor tudi na vsem Benečanskem so popolnoma normalne. Vsaktero turistično udeleževanje, individualno ali kolektivno, ne samo da se ne ovira, ampak se tudi olajšuje vsem brez razlike.« (Iz izjav konzularnega zbora v Benetkah.)

Italija se precej časa ni brigala za protitalijansko propagando v Nemčiji. V političnih krogih je vladalo prepričanje, da gre za osamljene članke, ki jih pišejo iz Italije izseljeni Nemci. Kako naj se drzne nemško javno mnenje nastopiti proti Italiji, ki je prva pozabila na vojne grozote, ki se je prva sprijaznila z Nemčijo, ki je tako zelo podpirala njeno akcijo za vstop v Društvo narodov! Kako bi mogla Nemčija pozabiti na Locarno!

Propaganda v Nemčiji pa je zavzela obseg, ki ga Italijani niti zdaleč niso pričakovali. Take kampanje še ni bilo v Nemčiji po vojni niti proti Franciji sam. Od ustenih groženj so prišli v Nemčiji do dejanj. Italijanski trgovci so pričeli pošiljati v Italijo takale pisma:

»Neprestana kampanja nemških listov proti Italiji radi Tirolskega je tako razburkala duhove, da lahko rečemo, da se nahajamo v pravem sovražnem stanju. Nemški listi našo članke, ki spominjajo na leto 1914. 15. Patriotična društva izdajajo proglase, terih pozivljejo nemški narod, naj ne kupuje italijanskega blaga, naj se izogiblje italijanskih trgovin v Nemčiji in naj ne hodi v Italijo, dokler ne neha — kakor pravijo — tiranstvo v Tirolu. Mnogi klijenti so mi celo odgovorili, kako da se jim sploh drznem ponujati italijansko blago po vsem tem, kar se dogaja na Tirolskem.« (Pismo je priobčil novi gospodarski list v Milanu »Il Progresso«.)

Take informacije so seveda učinkovale Italiji v političnih in posebno v gospodarskih krogih. Italijanski tisk je pričel s protikampanjo. Očital je Nemcem, da so nevhvaležni, pri-nesel jim je zopet na krožnik Locarno in druge take stvari. A le enega se italijanski tisk ni dotaknil: vprašanja narodnih manjšin v Italiji sploh, to je na Tirolskem in v Primorju. Niti en list se ni upal zanikati trditve nemških listov, da na Tirolskem ni več nemške šole, ne sodnje. Nemški jezik je izgnan iz vseh državnih uradov; tirolsko ljudstvo čuje svoj materni jezik edino še v cerkvi. Nemški listi na Tirolskem smejo rabiti le italijanska uradna imena za označbo čisto nemških krajev. Noben italijanski list se ni drznil zanikati, da je bil v decembru objavljen kraljevi ukaz, s katerim se odpravljajo še nemške (in slovanske seveda) dodatne ure na ljudskih šolah. Slovenščina in nemščina se torej ne bosta smeli poučevati več niti kot neobvezna predmeta! Pa morda bi se bil lotil kak list tega vprašanja, če bi se ne bal, da ga sedanji režim takoj ne zatre.

Italija se je zelo na kratko odrezala: tirolsko vprašanje, torej vprašanje narodnih manjšin v Italiji, je vprašanje italijanske notranje politike. V ostalem pa so razmere na Tridentinskem popolnoma normalne in turistično udeleževanje ni nikakor ovirano, kakor ugotavlja konzularni zbor v Benetkah. Razburjenje v inozemstvu je odveč. »Italia farà da se!« (Italija bo sama uredila zadevo.) Tudi ni treba, da bi študenti demonstrirali, kakor so to storili v Napolju in Milanu. »Kajti zdaj, ko imamo fašistovsko vlado z Benitom Mussolinijem na čelu, je treba vedeti, da je varstvo italijanskega imena proti vsakemu tujemu nore-nju izročeno vladi, ki ne potrebuje takega vzpodbujanja. V tem slučaju je protitalijanska kampanja v Nemčiji najsmehljivejša stvar, ki si jo moremo misliti, in je ne smemo niti zdaleč posnemati, niti v svrhu upravičene zavrnitve; oni dan pa, ko bi v Nemčiji prešli od debelih »kvant« v gotskem slogu k dejanjem, bomo mi odgovorili z dejanji, toda mirno, energično, brez besedi, brez šuma itd.« (Zopet vladna »Tribuna« od 29. januarja.)

»Kdor parira, umrje!« (Mussolini poročevalcu o vojaški reformi.) »Najboljše se brani oni, ki napade.« (Drugi Mussolinijev medklic.) »Naznanjam zbornici, in s tem tudi državi, da bo imelo 76 pehotnih polkov svoj sedež v glavnih mestih posameznih pokrajin; ostalih 11 pehotnih polkov pa bo nastanjenih severno od Pade.« (Iz govora ministrskega predsednika Mussolinija pri razpravi o vojaški reformi.)

Kljub temu pa je ravno sedanja protitalijanska propaganda v Nemčiji pokazala, da ni mogel visoki Brenner — pa naj bo še tako zaseden po vojaških četah — zaustaviti klica narodnih manjšin po pravici.

Smučarski kongres v Helsinkforsu. Od 4. do 7. februarja se bo vršil v Helsinkforsu IX. mednarodni kongres smučarjev, ki bo izdal program tekem za bodočo zimo. X. kongres se bo najbrže vršil na Dunaju.



# Dnevne novice

## PRORAČUN VOJNEGA MINISTRSTVA.

kar noče iti iz glave našim demokratskim patriotom. Da bo stvar končno tudi njim jasna, priobčujemo izjavo poslanca dr. Kulovca.

»Jaz nisem pripravil nobenega poročila niti za srbske niti za slovenske liste niti o svojem niti o govorih drugih poslancev. Poročilo je dal napisano častnikarjem tajnik finančnega odbora radikalni poslanec Stepanović. Res je to, da so dajali poslanci vseh drugih klubov častnikarjem stiptane izvlečke iz svojih govorov v finančnem odboru. Tega nisva delala jaz in poslanec Pušenjak.

Meritorno sem pa v svojem govoru ugotovil, da so se razmere v armadi glede hrane in ravnanja z vojniki zboljšale. Glede izdatkov samih sva pa jaz in gospod Pušenjak najodločnejše nastopila proti njihovi neprimerni visokosti. Jaz sem uvodoma še navedel Poljsko za primer, tako morejo vojaški izdatki uničiti celo vse državne finance. Ugotovil sem, da naše narodno gospodarstvo tako visokih vojaških izdatkov ne prenese.

To je menda dovolj jasno povedano.

Toda našim demokratskim patriotom tudi to ni dovolj jasno. Zato naj vrše svojo lažljivičarsko dolžnost mirno naprej. — Dr. Kulovec.

\*\*\*

★ **Somišljeniki!** Takoj vse kuverte in glasovnice za Delavsko zbornico na tajništvo SLS v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna. Pošljite s točnim naslovom in priporočeno. Zberite vse raztresene kuverte in glasovnice od posameznikov in oddajte na pošto takoj. Opazujemo, da je še mnogo posameznih kuvert, ki jih je treba zbrati in poslati. Nobenih kuvert po pošti uradnemu volivnemu odboru!

★ **Škandal!** Sedaj dobivamo od okrajne uprave finančne kontrole v Ljubljani uradna obvestila pisana samo v cirilici! Zahtevamo od merodajne oblasti, da preskrbi omenjeni upravi takoj slovenske tiskovine!

★ **Davčno uradništvo.** Prejeli smo: Opazil sem z začudenjem, da se v vseh resorih državne uprave razglasa mnogo napredovanj, samo pri naših trpinih itak že osovražene finančne uprave — posebno pa pri davčnih državnih čebelicah — vidim, da se dosledno prezirajo in po krivici zapostavljajo. Kje je krivda? Kolikor je meni znano — v Belgradu ne! Pokazalo se je to, kolikor sem mogel zvedeti, pri zadnjih imenovanjih, in menda tudi po uveljavljanju nove službene pragmatike (skoro po dveh letih) — prvem napredovanju pri finančni (davčni) upravi v Sloveniji. Bilo je namreč več starejših gospodov preteriranih. Čul sem od izvestnih gospodov, da je bilo veliko razburjenja in nepopisne nevolje radi napredovanja dokaj mlajših; posebno čudno se mi zdi, da se je to moglo zgoditi pri tako izvrstnem uradniškem aparatu kot je davčni; prepričan sem, da je jako malo zasluženih slabše kvalificiranih davčnih uradnikov. Baje se jim pripravlja novo jako veliko presenečenje. Tako napredovanje je v resnici stroge kritike vredno, posebno, ako čitamo pogosto in ponovno napredovanje v vseh drugih strokah. Uverjen sem, da davčni gg. imenovanja vsakomur privoščijo. A vendar bi bilo, ako že ne iz drugih ozirov, vsaj glede na naporno in odločno njihovo službo vsekakor umestno in vseskozi pravično, da bi merodajni, oziroma odločujoči gospodje imeli manj birokratizma in več srca za svoje kolege ter jim privoščili, kar jim po vsem božjem in človeškem pravu gre, oziroma si je vsak brez izjeme v vsem naporu krvavo zaslužil! Davčni gg. se mi zde vendar malo preveč hlapčevsko ponižni. — Opazovalec.

★ **Lunin kolobar.** Prejeli smo: V nočeh 24. in 28. januarja smo opazovali v Sebenjah redek nebesni pojav. Na nekoliko oblačnem nebu je plaval mesec, obdan od velikanskega kolobarja. Naj bi nam kdo to pojasnil.

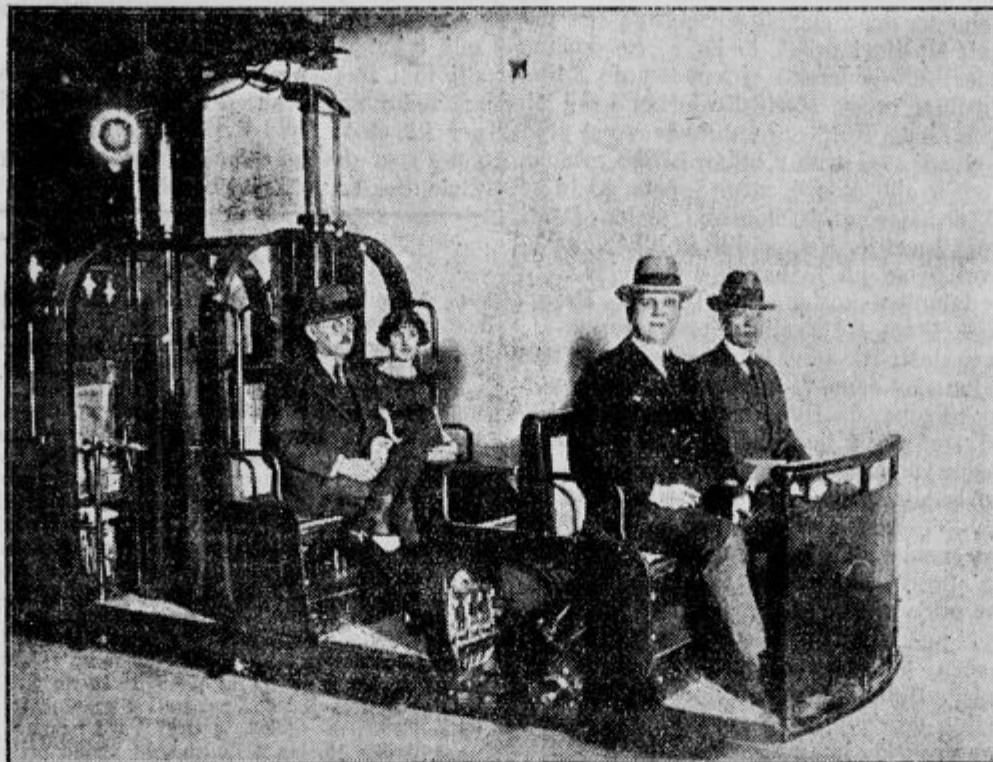
★ **Neizročljive poštnice pošiljke** za mesec december 1925. Poštno ravnateljstvo je razposlalo seznam o neizročljivih pošiljkah za december 1925 vsem poštam v Sloveniji, kjer je v prostoru za stranke občinstvu na vpogled. Pošiljatelji, oziroma naslovniki teh pošilk se pozivajo, da pridejo v svojem interesu ponje.

★ **Lovci bivšega 7. lovškega bataljona** — Bruck ob Muri! Vsem lovcem bivšega 7. lovškega bataljona javljam, da se vrši družabni jubilejni sestanek v nedeljo 7. februarja ob 3 popoldne v gostilni Valjavec (Reininghaus) v Spodnji Šiški. Vabljeni ste vsi, tudi oni, ki niso poslali svoj naslov na svojočasno notico v tem listu. Udeležite se torej vsi, da vidimo, koliko nas je. Družine pripeljte s seboj. — Sklicatelj.

★ **Sestanek stenografov.** Jugoslovanski stenografi so imeli v nedeljo v Belgradu sestanek, na katerem so razpravljali o zadevah, ki se tičejo zlasti položaja skupščinskih stenografov.

★ **Blaževa slovesnost v Dubrovniku.** Mesto Dubrovnik zelo slovesno obhaja vsako leto dan sv. Blaža. Ker je letos poteklo 900 let, odkar so prenesli v Dubrovnik ostanke svetnika, se bo ta slovesnost izvršila s posebno skrbnostjo. Pri veliki procesiji bo škof nosil relikvije. Kakor smo že poročali, je tudi papežev nuncij msgr. Pellegrinetti odpoval v Dubrovnik in bo celebriral službo božjo.

★ **Težka avtomobilska nesreča na cesti Samobor—Zagreb.** V ponedeljek je odvetnik dr. Mintas pri povratku iz Samobora našel na cesti prevržen avto in poleg njega neko ženo z razbito lobanjo. Obvestil je takoj orožništvo in sam pozvedoval pri ljudeh, če jim je kaj znano o nesreči. Na kraj nesreče je takoj poslala svojo komisijo tudi zagrebška policija in je začela preiskovati zagonetni slučaj, ki je mogoče posledica težkega zločina. Policiji se do sedaj ni posrečilo dognati niti kdo se je vozil v avtomobilu, niti kdo je bil sofer.



Železnica za poslance.

V podzemlju Washingtonskega parlamenta je posebna železnica za hitro prevažanje poslancev in uradnikov v tem ogromnem posloplju.

★ **Vihar v Črni gori.** Te dni je divjal v Črni gori silen vihar in je burja napravila ogromno škodo, ker je odnašala hišam strehe in jih razmetavala po mestu. Tudi država ima mnogo škode, ker je vihar razdejel hangar za aeroplane. Na planinah pa je zapadel sneg in je že tri dni vsak promet med Cetinjem in Kotorom ustavljen.

★ **Pogasti tifus v Osijeku.** Kaznjeneec na osješkem sodišču Pavić je že dalj časa tožil, da ga trese mrzlica, pa so ga kljub 39 stopinjam vročine šele po treh dneh prepeljali v bolnico. Zdravniki so ugotovili, da je zbolel na pegastem tifusu. Za celo sodniško poslopje je bila takoj odrejena 14 dnevna karantena.

★ **Preprečeno zborovanje delavcev v Zagrebu.** V nedeljo dopoldne so hoteli zborovati delavci v dvorani Metropol-kina. Policija se je bala, da se razvije zborovanje v komunistično manifestacijo in ga je prepovedala. Mislila pa je, da se bodo delavci kljub prepovedi zbrali in je zato razpostavila na Preradovičevem trgu oddelke stražnikov. Ko so videli delavci stražnike, so mirno zapustili trg in se jezili, da delavci v Zagrebu sploh ne morejo zborovati.

★ **Humanistična gimnazija v Dubrovniku,** ki ima za kulturo Dalmacije že izza časov Dositeja Obradovića velike zasluge, pa je je prosvetni minister Pribičević vključil protestom 18. decembra 1924 pretvoril v čisto realno gimnazijo, je dobila zopet stari značaj humanistične gimnazije. Dasi je prebivalstvo Dubrovnika odločno zahtevalo od Pribičevića in njegovega naslednika Vukičevića, da se zopet vpelje pouk v latinščini in grščini, se je izpolnila želja meščanov šele te dni, ko je minister Stjepan Radić ugodil Dubrovničanom ter podpisal rešitev, da je Pribičevićev odlok brez veljave in gimnazija ostane kot prej — humanistična. Belgrajska »Pravda« je posvetila temu dogodku cel članek dne 31. januarja s pristavkom: »Marsikdo bo mislil, da bi ne bilo treba pisati o tem malopomembnem odloku g. Radića. Ni tako, in sicer zato ne, ker je Radićev odlok prinesel nadaljevanje dela, započete ga sto let po Kosovem. Dubrovniški odličnjaki vedo sami najbolje, kaj to pomeni.«

★ **Dva požara v Belgradu.** V nedeljo je v Belgradu istočasno gorelo na dveh krajih in sicer pri električni centrali in pri zgradbi stare monopolne uprave. Goreli sta dve leseni hi-

šici. Požarni brambi se je posrečilo oba požara lokalizirati in pravočasno udušiti. Ogenj je nastal vsled neprevidnosti delavcev, ki so v hišici stanovali. Škoda je precejšnja, ker je imela električna centrala v eni teh hišic zaloge volne v vrednosti nad 80 tisoč dinarjev.

★ **Vratolomen skok študentke.** V nedeljo je skočila s tretjega nadstoppja novega belgrajskega vseučiliškega poslopja slušateljica filozofske fakultete Nata Eškenazi. Padla je na trdi beton, kjer je obležala nezavestna. Razbila si je glavo. K nesrečnici so takoj prihiteli akademiki, ki so se nahajali na vseučilišču. Rešilni avtomobil jo je odpeljal v bolnico, kjer so ji nudili prvo pomoč. Zadočila je močne poškodbe, zlomila si je desno roko in je vsak trenutke pričakovati smrti. Zakaj da je napravila samomor, se ne da dognati. V torbici je pustila pismo, kjer v zmehdenih besedah pravi, da je strašno nesrečna. Kot dijakinja je bila zelo marljiva. Bila je v sedmem semestru. Zaročena je bila z medicincem Milojkovićem in bi se bila imela v kratkem z njim poročiti.

★ **Po dveh letih odkrita tatvina.** Mlinar iz Sentivana je po dveh letih spoznal po fotografiji, katero je objavila zagrebška policija po odkritju ponarejevalcev 1000 dinarskih bankovcev, da Mate Medunić ni bil samo ponarejevalec, ampak da je tudi njemu ukradel 300 tisoč dinarjev oktobra 1924. Takrat sta namreč prišla k Plavšiću v mlin dva neznanca, ki sta se mu predstavila kot trgovca in sklenila z njim pogodbo, da jima dobavi 20 vagonov moke. Nato so skupno odšli v Novi Sad in se nastanili v istem hotelu. V Novem Sadu je namreč Plavšić dvignil 300.000 Din iz banke, da bi imel denar za dobavo moke. Ko se je pa vrnil z denarjem, sta ga »trgovca« pregovorila, da jima je dal spraviti vso vsoto v njihovo ročno blagajno, v kateri sta tudi ona dva imela baje 200.000 Din. Ko sta pa kmalu nato odšla, češ, da imata opravke v mestu, se je mlinar domislil, da je ogoljufan. Ko so blagajno odprli, res ni bilo v njej drugega kot malo papirja. Policija je takoj uvedla preiskavo, pa ni mogla zločinca ujeti.

★ **Nogomet.** Tretje kolo pokalnih tekem v Zagrebu je bilo odigrano v nedeljo. Med drugim je zmagal Gradjanski nad Zagrebom s 15 : 2 ter HAŠK nad Uskokom s 6 : 2. — V Pragi je gostoval dva dni »Wiener Sportklub«, prvi dan je zgrbil proti Vršovicam s 3 : 4, drugi dan proti Slaviji z 1 : 2.

## Žužemberk

Pamet zmaguje. Ministrstvo prosvete je z odlokom z dne 18. dec. 1925 razveljavilo odredbo g. velikega župana, ki je dekanu K. Gnidovcu v Žužemberku prepovedal na osnovi člena 105 šol. in uč. reda poučevati verouk na šoli na Dvoru. Ministrstvo utemeljuje svojo odredbo s tem, da velja gori omenjeni člen šol. in uč. reda le za državne uslužbence, ne pa za veroučitelje dušne pastirje. To je itak moral vedeti vsak abecedar. Mnenja smo, da par dvorskih liberalcev res ni bilo vrednih, da se je oblast njim na ljubo toliko blamirala!

★ **Nova osmerorazrednica.** Te dni je izšel odlok, s katerim se dosedanja 5 razredna osnovna šola v Žužemberku razširi v osmerorazrednico. Že letos je vpeljan 6. razred, v prihodnjih dveh letih pa se šola izpopolni še vsako leto z enim razredom več. Če bodo zadostovali sedanji šolski prostori, je ta odredba velika dobrota ne samo za Žužemberk, ampak za celi okraj, ki je tako oddaljen od železnice, pa ima veliko nadarjene mladine, ki bi se rada nekoliko več naučila, kot ima prilike v domači šoli. Novih šolskih zgradb pa občina časno vsled preobremenitve nikakor ne zmore.

Dr. L. Sušnik:

## Kmetijski pouk v Jugoslaviji.

(Dalje.)

Slovenija ima — kakor znano — 3 kmetijske šole. Najstarejša je vinarsko-sadljarska šola v Mariboru iz l. 1872. z okoli 100 juter (56,59 ha) zemljišča in nad 20 poslopij. Poučujejo se vsi kmetijski in razni drugi predmeti (29), tako da so učenci preveč zaposleni (med drugimi n. pr. čebelarstvo, vinarska kemija in kletarstvo, kmetijsko knjigovodstvo, gospodarstvo in kupčijstvo, zadružništvo in zakonodajstvo, srbohrvaščina, govorništvo, veterinarstvo, zdravstvo, ročna dela, petje in telovadba). Šola je bila do sedaj dveletna in dobro obiskana (krog 60 nad 16 let starih učencev letno) in je bila velikega pomena za gospodarski razvoj na Štajerskem; z novim šolskim letom pa se je preosnovala v enoletno, da se laže razvije mlada srednja — kot je poročal »Kmetovalec«. L. 1909-10. se je ustanovila kmetijska šola v Št. Juriju ob j. Ž., ki ima prostora za kakih 30 gojenčev. Ima 45,31 ha posestva pri šoli in 91 ha na Boču (gozda in pašnikov). Zlasti polaga važnost na travništvo, poljedelstvo, govedorejo, mlekarstvo, sadjarstvo in gozdarstvo, zdaj še na vinogradništvo in kletarstvo. Učenci se sprejemajo stari nad 16 let. Šola je enoletna (10 mesecev). Tudi nižja kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu je stara; ustanovljena je bila l. 1873. na Slapu pri Vipavi, a se je premestila l. 1886. na Grm. Zemljišča

ima blizu 62 ha. Sprejemajo se učenci od 16 do 25 let stari (ista sprejemna starost kot v Sloveniji je veljala tudi za Dalmacijo). Šola ima dva oddelka in sicer zimsko šolo za živinorejo in poljedelstvo, ki traja dve zimi in je namenjena mladeničem iz nevinorodnih krajev, ter celoletno šolo za vinogradništvo in sadjarstvo za učence iz vinorodnih krajev, ki pa se izučijo tudi v vseh drugih panogah (obiskujejo lahko potem tudi 2. tečaj zimske šole). Poučujejo se nekako isti predmeti kot v Mariboru; tudi obiskana je na Grmu dobro: prostora ima za 60 učencev.

Kakor je poročal že svetnik B. Skalicky v Slovenscu z dne 10. aprila 1924, je konferenca ravnateljev v ministrstvu sklenila, da naj se tekom 2 let vse te (nižje) kmetijske šole preuredi v glavnem po obstoječem srbskem vzorcu, ki je v načelu dober, ima pa to slabost, da je preveč centralističen, ker prepušča odločbo celo v malenkostih (sprejem starejših učencev), kaj šele v važnejših zadevah (tip šole ali število letnikov itd.) kar ministrstvu; o kaki smotreni decentralizaciji ali lastni režiji naroda ni govora. Dočim so bili gojenci v Sloveniji dosedaj le izredno deležni prostih mest, bodo sedaj na prvem mestu državni (štipendisti), ki jih bodo izbrala izmed prosilcev oblasti in šele potem privatni. Učni načrt je bil že prej sličen; šolsko posestvo naj ne bi obsegalo nad 50 ha. Sprejemna starost naj bo odslej povsod normalno 14—18 let.

Dalje imamo v državi še nekaj 1—3 letnih specialnih šol poljedelske in kmetijske obrtne vrste. Kot uči skušnja, bi kazalo pri nekaterih skrajšati rok, tako da bi bile vse

le enoletne, kar za praktično izučitev v dotični panogi navadno čisto zadostuje. Take šole so v Srbiji (kakih 120 učencev) v Aleksandrovcu, Vranji, Užicu (vinarstvo, sadjarstvo, kmetijstvo, sodarstvo i. dr.), v Vojvodini v Novem Sadu (vrtarstvo, cvetličarstvo) in Pančevu (svilarstvo), v Črni gori v Nišu in Baru (živinoreja, sadjarstvo), v Bosni v Ilidži in Livnu (sadjarstvo, vinarstvo), v Dalmaciji v Splitu, Sinju in Čibači (oljarstvo, vinarstvo, svilarstvo) pa v Sloveniji v Rakičanih (Prekmurje). — Naj omenimo tu še svojevrstne državne podkovske šole na Selu pri Ljubljani, v Zagrebu, Splitu in nastajajočo v Belgradu.

Velike važnosti so gospodinjске šole, dosedaj po večini privatne. Čeprav navadno splošne, so bile dostopne tudi kmetijskim dekletom in so tako širile izobrazbo med podeželskim ljudstvom. V Sloveniji jih je bilo l. 1924. 11 (prim. Fr. Erjavec v »Socialni misli« l. 1924., str. 236). Posebej omenjam poleg tozadevnih šol v Ljubljani (tudi seminar za gospodinjске učiteljice) in Mariboru kmetijski gospodinjски šoli v Repnjah pri Vodicah in v Šmihelu pri Novem mestu iz l. 1909. oz. 1910. pod upravo č. šolskih sester. Pouk traja po 6 mesecev, je teoretičen in praktičen ter obsega vse, kar je potrebno znati kmetijskim gospodinjam. Na Hrvatskem se je otvorila prva taka javna šola l. 1920. v Petlinji v posloplju bivše (radi pomanjkanja učencev začasno ustavljene) kmetijske (vinarske in sadljarske) šole, v naslednjih letih še druge v Gospiću (Lika), v Božjakovini (Hrv.) in v Podgoraču (Slav.). Pouk traja na njih po 10 mesecev (frazen decembra in januarja) in se

sprejemajo dekleta (po kakih 20) z osnovno šolsko izobrazbo med 15. in 20. letom. Stroške nosijo deloma starši, deloma oddelek za kmetijstvo. Učna snov obsega splošne ali teoretske predmete in praktično delo. Tako šola ima sedaj še Petrovac. I v Dalmaciji se vrši stalno tak pouk na gospodinjски šoli v Splitu; osnovati se ima še v Imotskem. Prosvetno ministrstvo je osnovalo take šole v Bosni (Reljevo) in v Vojvodini (Pančevo in Baranište pri Korinu).

Za področje Srbije, Vojvodine in Črne gore so vpeljali l. 1923. drž. potovalno gospodinjско šolo. Sistem obstoji v tem, da se pramešča šola celo leto iz vasi v vasi in ostane v enem kraju navadno 6 tednov (največ do 3 mesecev). V tečaj se sprejemajo kmetiska, nad 15 let stara dekleta, v izjemnih slučajih tudi žene. Tečaj se vrši le, če se priklasi vsaj 10 gojenk. Občine ali vasi, ki žele tak tečaj, sporoče željo, število obiskovalk in pripraven prostor poljedelskemu ministrstvu. Pouk je brezplačen, a dekleta morajo prinesiti s seboj potrebna živila za pripravljanje hrane. Razen praktičnih del se uče še računstva, knjigovodstva za domačo rabo, vzgojeslovja, zdravstva itd. Šola se dobro obnaša in se je isti način sedaj uvedel tudi v Bosni.

Sicer so v navadi še vsakovrstni gospodinjски tečaji (v Sloveniji 5 stalnih dvomesečnih, v Hrvatski, Dalmaciji, Bosni itd.), največkrat v lastni režiji s pomočjo raznih korporacij.

Na sličen način se prirejajo seveda marsikje tudi kratkotrajni kmetijski tečaji, ki se ravnaajo po krajvnih prilikah in potrebah: za mlekarstvo, vrtarstvo, sadjar-



## Ljubljana

### Občni zbor Slovenske kršćanske ženske zveze.

Včeraj popoldne ob 3 se je vršil v Akademskem domu občni zbor Slovenske kršćanske ženske zveze, katerega so se v obilnem številu udeležile članice Krekove prosvete, Poselske zveze, Slomškove zveze, Orliške zveze in dr.

V začetku obnega zбора je govoril dr. Anton Korošec. Njegovemu predavanju so navzoče sledile z velikim zanimanjem.

Po njegovem govoru so odbornice podale svoja poročila. Iz tajniškega poročila posnemamo, da ima Zveza 4 odseke, od katerih je najdelavnejši dobrodelni odsek. Med mnogimi drugimi stvarmi je odsek skrbel za reveže v mestni ubožnici. Za dijake v zavodu oo. lazarevstev je nabral posteljnega perila. Za časa velesoja so članice, zlasti ga Cvelbarjeva, prodajale cvetlice, čisti dobiček so naklonile Domu slepih. O Vseh svetih so članice prodajale sveče ter dale čisti dobiček Elizabetni družbi, ki ga je razdelila med konferenco, katere so ga uporabile za božičnico revnim otrokom. Po vseh ljubljanskih župnijah se je obdarovalo nad 200 otrok. Članice so prodajale znake in ovetlice v prid vojnim invalidom itd.

Zveza je imela več sestankov z g. kuratom iz Begunj in se posvetovala, kaj bi se naj naredilo glede tistih prisilnih delavk, ki bodo v letošnjem letu izpuščene iz zavoda. Sestanke in posvetovanja se bodo nadaljevala.

Zveza se živahno zanima za sebi sorodne organizacije in se je udeleževala njih zborovanj, sestankov in delovanja. Bila je v stikih s kulturnimi društvi in podpirala njih stremjenja in delovanje. Odločno se je potegnila za ženske dedne pravice, ki so bile v nevarnosti, ker so hoteli razširiti srbski dedni zakon tudi na Slovenijo. Krepko se je zavzela za ženska učiteljska.

Članice se udeležujejo Elizabetnih konferenc, pridno pomagajo pri dobrodelnih ustanovah, Ljudski kuhinji, Mladinskem domu, skrbe za Poselsko zvezo itd. Za »Domoljubac« in »Mladiko« oskrbujejo dopisovanje gospodinjstva, vzgojnega in splošno ženskega značaja.

Po poročilih odbornic se je izvolil naslednji odbor Slovenske kršćanske ženske zveze: Gospa dr. Basajeva, gospa prof. Dolenčeva, gospa dr. Kodretova, gđna Anica Novakova, gospa ing. Sernečeva, gospa Vrtovčeva, gđna Zalka Zalarjeva.

Ker so bila prejšnja pravila za Zvezino delovanje precej neprimerna, je občni zbor sprejel nova spremenjena pravila.

Pri slučajnostih so razpravljale članice o razširitvi in poglobitvi karitativnega dela ter razširitvi organizacijskega delokroga. Nato se je lepo uspeli občni zbor zaključiti.

\* \* \*

○ Zberite in prinesite kuverte za volitve v Delavsko zbornico v tajništvo SLS, Jugoslovska tiskarna. Vprašajte znanca, če so že oddali. Ne odlašajte!

○ Sestanek katehetov danes ob petih popoldne v posvetovalnici KTD. Na sporedu poleg drugega razvrstitev mladine ljubljanskih šol za prejem sv. zakramentov.

○ Število prebivalstva v ljubljanskem okrožju. Po uradnih podatkih znaša število prebivalstva v ljubljanskem okrožju 555 tisoč 852 duš.

## Pridobivalte novih naročnikov!

stvo, oljarstvo, svilarstvo i. dr. Največ izda tu zasebna iniciativa, a na jugu jo je treba šele buditi.

V Srbiji so se ustanovile na podlagi zakona iz l. 1898, številne kmetijske postaje z dveletno praktično šolo za manjše število učencev (v internatu). Take postaje imajo Kruševac, Leskovac, Požarevac, Sevojna, Zaječar, Kragujevac, Užice, Skoplje, Priština (po ena na okrožje in pod upravo te samoupravne enice). Vse občine morajo poslati vsake 2 leti po enega gojenca na te postaje v šolo, kjer se poučuje le med delom. Drugod so posebne postaje v Metkoviću, Imotskem, Novem Vinodolu i. dr. Nadalje imamo sedaj (po l. 1922.) državne kmetijske ogledne in kontrolne postaje v Topčideru, Osijeku, Zagrebu, Splitu, Ljubljani in Mariboru — brez šol, a z znanstveno-eksperimentalnim značajem (s 4 zadetimi odseki). Omeniti je treba potem še razna državna ali pokrajinska vzorna kmetijska posestva (50—100 ha), ki služijo tudi v izboljšanje semen in vrst: Topčider, Petar Mrkonjić, Kosančić (v Vojvodini), Cetinje, Morača, Podgorica (v Črni gori), Vranje, Kamen most, Gjenović (v Dalmaciji), Ilidža, Modrić (v Bosni), Božjakovina, Hruševac (Hrvatska), Mala Loka (Slovenija) i. dr. Vse te ustanove so več ali manj, čeprav druge le bolj posredno, žarišča kmetijskega pouka in napredka.

Prav tako so važne razne postaje za zboljšanje pasem, tako žrebčarne: Ljubičeva in Dušanova pri Skoplju, Karagorgjević v Palanki (Vojvodina), Goražda (Bosna), Vrana

## Stari trg ob Kolpi

»Pretiravanja niso nikaka čednost resnih mož.« Resnica! Vkljub temu pa ravno pisec teh besed pretirava, ko piše v »Slovenec« št. 21., da teče Kolpa pri Starem trgu, tam kjer naj bi se gradil železniški most, 173 m nad morsk gladino, med tem ko leži Stari trg pri Črnomlju nekaj nad 370 m visoko nad morsk gladino. To pa ne odgovarja resničnim dejstvom. Radence, pri katerih bi se gradil železniški most, so 197 m nad morsk gladino in Kolpa na kraju, kjer bi se gradil imenovani most, teče samo 5—7 m nižje, t. j. 190 m nad morsk gladino, ne pa 173 m. Stari trg leži 375 m nad morjem; pa železnica je trasirana mimo Starega trga 25—30 metrov nižje kot leži Stari trg, torej 350 m nad morjem. Razlika v višini je torej 160 m, ako bi se most gradil tik nad vodo. Da se mora most graditi višje, to se samo ob sebi razume. Ta razlika na dolgosti poti — 7 km — nikakor ne preseže vzpoma 15‰. Kar se tiče stroškov za gradnjo tega mostu, g. pisec samo počez nekaj trdi, kar se vsem poznavalcem kraja zdi neverjetno. Naj nam torej poda vsaj približno natančne podatke, potem mu bomo verjeli ali pa dokazali zmotu. Kakor se je gospod pisec zmotil na tej točki in pretiraval, tako se je moglo zgoditi tudi glede drugih trditvev. Kako se je tudi drugod zmotil, to je stvar drugih poznavateljev in strokovnjakov, da to povedo. Pripominjam, da so zgorajšnji podatki krajev z ozirom na nadmorsko gladino vzeti na podlagi vojaške karte, ki je bila revidirana in potrjena 6. aprila 1915. M. Radoš. (Objavljamo kot vse glasove o tej zadevi. Ured.)

## Fara pri Kostelu

Gospodarska važnost Musilove proge. V odgovor na sestanek naših nasprotnikov v Novem mestu, je g. Ilc dokazal, da je Musilova proga najkrajša, najcenejša itd. Tudi dopis iz Osilnice dokazuje, zlasti gled oddaljenosti, kako potrebna je ta proga. Naj gg. nasprotniki pokažejo eno samo vasico ob njihovi progi, ki bi bila oddaljena 50—70 km od železnice! Pri nas pa so veliki kraji (n. pr. Čabar), ki so toliko oddaljeni. Iz vseh ozirov je že dovolj jasno dokazana važnost in potreba naše železnice, toda naj še jaz navedem eno in sicer glavno potrebo našega naroda ob Musilovi progi, to je: če ne dobimo železnice, gospodarsko propademo! Edino ob Musilovi progi, zlasti Kostel in kraj ob gornjem koncu Kulpe in Čabranke, so si pred vojno služili svoj kruh v tujini. Lahko rečemo, da v teh krajih ni niti enega kmeta, ki bi se mogel z največjo skromnostjo stalno živeti od svoje kmetije. Večina jih je bila v Ameriki, veliko se jih je bavilo s krošnjarstvom in prodajanjem kostonja na Dunaju, Mažarskem, Češkem itd., veliko število jih je šlo v šume, zlasti Hrvatov, in narod se je za silo preživljal. In danes? Amerika za Jugoslavijo nima kruha, na Dunaju se mogoče preživlja od sto naših ljudi eden, na Mažarskem ni kruha za nas, na Češko silijo, a tam jih tudi preganjajo in le z veliko silo se kateri obdrži. V Jugoslaviji ni nič boljše! Naša država sama tudi nima kruha zanje. In kam naj se obrne toliko narod? Edinole v železnici vidimo svojo rešitev. Revni smo, to je gotovo. Imamo pa toliko prirodnega bogastva, da nam se ni bati za svoj obstanek, če dobimo železnico. Dolina gornje Kulpe in Čabranke ima silne gozdove, naše gore hranijo v sebi krasen premog, imamo vodne sile, a vse to je danes brez vrednosti, ker ni v bližini železnice. Gozdi bi prišli do vrednosti, industrija bi se začela in narod bi imel dovolj dela in jela doma. Ne vemo, kake pojme imajo nasprotniki o naših življenjskih razmerah,

(Dalmacija), Stančić, Štakorovac, Kutjevo (Hrvatska oz. Slav.), Selo pri Ljubljani, pa postaje v Šabcu, Rogatici in Sarajevu, Danilojevo gradu in Podgorici in pa živinorej-ski zavodi: Dobričevo (Srbija), Ždrebanik (Črna gora), Livno, Gacko (B. H.), Mrzla Voda (Hrvatsko), Robež (Slovenija), dalje časne postaje na Zlatiboru, Sokolcu, Sjenici, Plevlju i. dr. Podobno svrhu pri rastlinstvu imajo razsadniki za razploditev oz. oplemenitenje drevja, kot državne drevesnice (v Srbiji je nad 100 okrožnih) in trtnice (čez 40), oljčnice (2 v Dalmaciji), murvnice (4 v Dalmaciji, 2 v južni Srbiji, 1 v Vojvodini), semenogojski postaji v Beltincih in v Modrišču, da ne govorimo o samoupravnih pokrajinah in privatnih.

Kmetijstvo pospešujejo naposled znanstveni zavodi kot smo jih omenili pri srednjih kmetijskih šolah n. pr. v Križevcih, enološki postaji v Zagrebu in Bukovu, dalje zavod za uporabno zoologijo v Zagrebu, agrikulturno-kemijski laboratorij v Osijeku in Sarajevu, agro-kmetijska postaja in fitopatološki odsek v Splitu, fitopatološki zavod in kmetijski muzej v Sarajevu, bakteriološki in serološki zavodi v Beogradu, Križevcih in Ljubljani, meteorološki zavod v Sarajevu, razne meteorološke postaje, veterinarske postaje, preskuševališča, agribotaniški i. dr. oddelki na vzornih zemljiščih in oglednih postajah itd. Najbolj bogata na pomožnih znanstvenih zavodih je menda Hrvatska, ki je itak zelo pripravna za razvoj vseh poljedelskih ustanov v večjem stilu.

ker so na zborovanju v Novem mestu rekli, da je naša železnica le interes in želja gotovih magnatov. Pridite sem, živite življenje kot ga živimo mi, poizkusite kak boj bije naš narod za svoj vsakdanji kruh, potem boste drugače govorili. Vedite, da mi ne zahtevamo železnice iz kake nevoščljivosti, ampak zgolj iz svojih gospodarskih potreb. — A. Briški. — (Objavljamo z navadno rezervo.)

## Ptuj

⊕ Smrtna kosa. Umrl je znani trgovec I. Fauland na sladkorni bolezni. Pokojni je bil vedno odločen Slovenec. — V bolnišnici je umrl mehanik Vekoslav Prosnik, brat mehanika Prosnika, ki mu je pomagal v delavnici. Zelodolna bolezen je spravila mladega nadarjenega moža, ki je dosegel komaj 32 let, v prerani grob. Pokojni je bil priden mož, mirnega značaja in je bil v svoji stroki dobro izvežban. Zapušča vdovo in tri majhne otroke.

## Savinjska dolina

Naše organizacije so pridno na delu. Zadnji čas so pričele z akcijo za stavbo Katoliškega doma na Polzeli. Brez potrebnih besed so šli naši fantje na delo. Večja množina posekanega lesa, večinoma dar vrlih Standražanov, se polagoma že dovažja iz gozdov. To nam kaže resno in trdno voljo naših fantov, vzbujajo pa tudi upanje, da bo že v bližnji bodočnosti stal na Polzeli Katoliški dom. Izpolnjena bo tiha želja mnogih; imeli bomo dom, žarišče katoliške kulture, zbirališče in šolo naše mladine, ognjišče naših prosvetnih, gospodarskih in političnih organizacij. Dom bo znamenje katoliške zavesti in požrtvovalnosti, znamenje našega vstajenja.

Poročil se je na Polzeli g. Ivan Jelen, poslovodja gospodarske zadruge, znani delavec v invalidski organizaciji z gđ. Marijo Šuster.

Novovrstno sankanje. Pred par dnevi smo videli kolesarja, ki je imel privezane na vrvi male sani. Na saneh se je peljal majhen fantek. Stvar je vzbujala precej zanimanja.

Davčni eksekutor obiskuje te dni občine Vranskega okraja, da izzirja zaostale davke. Mnogi gospodarji so deležni njegovega, ne baš razveseljivega obiska.

Med 18 oznanili prisilne dražbe na Polzeli, o katerih smo poročali zadnjič, smo opazili tudi ime prejšnjega Radičevega častilca pri zadnjih volitvah. Z njim vedno tudi mi danes kličemo: Živio R. R. seljačka vlada, pod katero so davčne rubežni na dnevnem redu. Živio, dokler ne bomo berači!

## Dopisi

Vrhnik. Navzlic hudi zimi naša društva ne spe zimskega spanja in prireajo skoro vsako nedeljo in praznik v tukajšnjem Rokodelskem domu kako igro s petjem. Zlasti živahno se gibljejo in razvijajo naši orlovski odseki Vrhnika, Stara Vrhnika in Verd ter dramski društvo. Omeniti je treba najprej slavnost, ki jo je obhajala tukajšnja Marijina družba povodom svoje 25 letnice dne 13. decembra lanskega leta z dramo »Devica Orleanska«, katero so izvajale samo članice te družbe in žele zato zasluženo pohvalo. Zapele so ob tej priliki tudi Griesbacherjevo »Ti edinec«, Belarjevo »O Devica« in Ferjančičeve vločke, zložene nalašč za to igro. Na uspeh, ki so ga dosegle kot diletantke, so lahko igralke in pevke ponosne. — Odsek Orel Vrhnika je vprizoril dne 3. januarja t. l. Nušičevo veseligr »Narodni poslanec« s takim uspehom, da jo je moral ponoviti še na Sv. Treh kraljev dan in je dosegel tudi v gromotnem oziru najboljši uspeh. — Odsek Orel Verd pa nas je iznenadil dne 10. jan. z ljudsko, še vedno priljubljeno igro »Revček Andrejček«. Res, da niso naši igralci še na višini, a kot diletanti bi delali čast tudi večjim in starejšim odrom nego je naš vrhniški. Tudi zbor, ki je zapel par taktov, nam je ugajal; molila je le hreščča spremljajo harmonija, ki bi ga moral. če se že petje spremlja, nadomestiti klavir. — Orlovski odsek Stara Vrhnika se je postavil dne 17. t. m. z ljudsko dramo »Za svobodo in pravico«, ki je tudi zadovoljila navzoče občinstvo. Vloge, dosti dobro naščitirane in razdeljene med boljše igralce, ki so dostikrat prikrili napake šibkejših soigralcev, so izborno učinkovale. S tem nastopom so Starovrhničanje pokazali, da niso še »starci«, marveč mladi ambiciozni igralci, ki nečesto zaostajajo za svojimi sorjaki. — Vrhniški orliški krožek pa je dne 24. t. m. priredil akademijo s pestrim sporedom: 1. Deklamacija načelnice, ki nam je vzhlebno in dovršeno podala P. Križostomovo pesnitev globljega pomena 2. Proste vaje mladenk so bile izvajane strumno po taktu godbe. 3. Simbolična vaja članic »Gor čez izaroc« tak aplavz, kot ga v Rokodelskem domu že dolgo nismo bili vajeni. Dasi morda malo nerade, so se le morale ukloniti zahtevi vsega občinstva in to točko ponoviti z isto bravuro. 4. Proste vaje gojenk so izpadle zadovoljivo. 5. Govor članice, ki je s kratkimi toda jedrnatimi besedami opisala pomen orlovstva za mladino, njihove starše in domovino, je šel vsakomur k srcu. 6. Ferjančičevo pevsko točko »Na morju« je dobro izvajal ženski zbor (10 orlic), ki bi bila pa boljše učinkovala, če bi bili vsi glasovi izenačeni, dočim je bil prvi sopran absolutno premočan. 7. Nad vse je uspela mala ljubka gojenka, ki je s prizrno otroško deklamacijo »Mala sem Orlička« izvala splošno viharo odobravanje. 8. Rajejanje mladenk po taktu koračnice se je moralo tudi ponoviti. 9. Samospjev »Kitajskega dekčica« in rajejanje gojenk, preoblečenih v »pristine« Kitajce, je zlasti navdušilo navzočo mladino, pa tudi odraslim je oboje tako ugajalo, da se je morala i ta točka, dasi za mlade Kitajke malo preutrudljiva, ponoviti. 10. Simbolična vaja »Doberdobe« je ob petju moškega zbora učinkovala preterresljivo. Bila je elitna točka poleg št. 3. Skupina gojenk, mladenk in članic je nato s petjem orlovske himne zaključila tako lepo uspešno akademijo. — K sklepu je treba dodati še nekaj graje, ki pa ne gre samo na rovaš »Orlov«, ampak v splošnem vseh prirediteljev iger v Rokodelskem domu. Čudno je namreč, da se tiska na vabilih začetek ob tej in tej uri, dočim se pri nas v resnici prične vsaka prireditev točno vsaj pol ure pozne-

je. Občinstvo se med tem po svoje »kratkočasni« in dostikrat primerno kritikuje tako »točnost«, a do slej brez zaželenega uspeha. Tudi odmor med posameznimi dejanji so običajno daljši nego igra sama. Res je sicer, da se na primitivnem odru ne dajo kulise premestiti v eni minuti, toda z dobro voljo in vajo bi se dale take mučne pavze vsaj primerno skrajšati. Največji nedostatek pa je, da se med igro nemoteno dovoljuje vstop v dvorano. Hrušč, ki ga delajo vrata, moti ne le gledalce, marveč tudi igralce. Kar pa uganja med igro takozvana »galerija«, ne najde izlepa primere. Vpitje, glasno govorjenje, mediklci in neslane opazke so na dnevnem redu. Skrajni čas je zato, da se mladina pouči, kako se je vesti pri predstavah. Dobro bi bilo, če bi se tudi v šoli kdaj omenilo, kako naj se človek vede v javnem lokalu, zlasti pri gledaliških predstavah, da ne dela sebi sramote, drugim pa je v spodbiko! Najumestneje bi bilo, da se takoj s prihodnjo predstavo nastavi dva energična reditelja, eden pri vratih, drugi v ozadju dvorane, in ko se posreči na ta način vpeljati red in mir, potem se bomo mogli šele prav iz srca veseliti lepih vpizoritev na vrhniškem odru.

Dol. Logatec. Pri nas se tudi na prosvetnem polju pridno udeležujemo. Posebno lepa je bila prosvetna prireditev 19. decembra 1925, ko je Kat. prosvetno društvo pod vodstvom g. Daniela Cerarja uprizorila lep koncert z 10 točkami. Jako dobro je izvajal G. A. Trkman violino solo. Mešani zbor je vrlo dobro zapel H. Satnerja: »Ruškinje sanje«. Nekateri deli pesmi so bili izvrstno za-deti. Čutili je bilo, da je bila ta pesem s posebno ljubeznijo do skladbe pripravljena. »Se ena«, koncertno kolo dr. Schwaba se je kar najbolje proizvajalo, kar je potrdil dolgotrajni aplavz poslušalcev. »Fant« E. Adamiča, se je pela kot prva točka z zelo natančno izpolnitvijo. Mešani zbor »Oj Doberdobe« ni napravil pravega učinka, ker je pesem sicer lahka, a je premočila pevce, da so se baje premalo zavzeli pri vajah. »Kitajski balet« je bil zopet novost za naš oder. Kosova Angelca je nastopila uvodoma k baletu s kitajsko pesmijo, katero je pa zapela tako prikupljivo, da jo je morala ponoviti. G. Danielu Cerarju moramo častiti na uspehu težke vadbje mladih proizvajalk te točke. Solista gg. A. Šibenik in M. Malovrh pa sta bila odločno razpoložena vsled prehlajenja, tako da nas solopetje ni popolnoma zadovoljilo. Pričakujemo prihodnjič boljše. Sabljanje sta izvajala gg. M. Maček in F. Brendič sicer dobro, morala bi pač boljše paziti na glasbo. Zaključna točka je bila opera v dveh dejanjih: »Tonček Matafizelj«. Vsebinske se naaljanja na dijaško življenje in morda ni vsem umljiva. O kaki posebni umetniški vrednosti te opere seveda ni govora, ker pa za po-deželjske odre sploh nimamo razen »Kovačevega študenta« nič primernega, se smemo tudi s tem zadovoljiti. Besedilo je glede slovniških oblik nekoliko pomanjkljivo, besedilo naglasov bi se moralo tudi nekoliko preurediti. Igralci sami so še dosti dobro izvršili svoje vloge. Tonček je nastopal proti materi nekoliko pretirano grobo. Mati bi se morala vesti bolj naravno. Tipi profesorjev so bili v glavnem dobro zadeti, zlasti geograf. Historik je dobro pel, šaljivo obnašanje njegovo pa je bilo nekoliko pretirano. V splošnem moramo povdarjati, naj igralce ne moti nikdar eventualni smeh gledalcev, da bi pretiravali. Naraven humor je pravi. Kakor je razvidno, se na našem odru mnogo dela, treba mu je le izpopolnjevanja in kritike že pri vajah. Sicer pa je prireditev jako dobro izpadla in vse zadovoljila.

## Ljubljansko gledališče

Drama.

Začetek ob 8 zvečer.

Sreda 3. februarja: OBRT GOSPE WARRENOVE Red E.

Četrtek 4. februarja: DRUGA MLADOST. Red F. Petek 5. februarja: Koncert bolgarskega violin-skega virtuozna Saše Popova. Izven. (Dramsko cene).

Opera.

Začetek ob pol 8 zvečer.

Sreda 3. febr.: ORFEJ V PODZEMLJU. Red B. Četrtek 4. febr.: ZVEDAVE ZENE. Red A. Petek 5. febr.: Zaprt.

Koncert Saša Popov. Kakor že javljeno, pri-redi bolgarski violinski virtuos Saša Popov v petek dne 5. t. m. samostojni violinaki koncert v dramskem gledališču. Saša Popov je odlični violin-ski umetnik ter dasiravno Slovan, ko nemške kritike o njem polne najslavnejših priznanj ter ga stavljajo v vrsto največjih sedaj živčih in delujo-čih violinskih virtuozov. Njegova igra pomeni višek najpopolnejše tehnike, vsako skladbo podaja z naj-večjim razumevanjem in najfinišnim muzikalnim občutkom. Njegov fortissimo je izredno močan, pianissimo pa mehak in sladak kakor bi nas ho-tel zazibati z njim v sladki sen. Tako pišejo o njem kritiki raznih nemških časopisov o številnih kon-certih, ki jih je imel umetnik v zadnjem času po srednji Evropi. Predprodaja vstopnic pri dnevi blagajni v operi. Cene navadne dramske. Koncert se vrši v petek ob 20. uri zvečer v dramskem gle-dališču.

Dva nova operna igralca, Uprava Narodnega gledališča je pridobila za našo opero dva odlična umetnika in sicer dramatično pevko gospo Marijo Zaludovo ter opernega tenorista in režiserja g. Zdenka Knitla, ki sta od februarja dalje stalna in redna člana naše opere.

Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani vjudno obvešča tem potom vsa društva pa tudi zasebnike, ki si žele izposoditi razne predmete iz gledališke garderobe, da je z ozirom na uradni dopis ministrstva prosvete z dne 17. avgusta 1925, št. 3455, vsako tako posojilo absolutno prepoveda-no. Tozadevne prošnje na gledališko upravo so brezpredmetne ker se ne morejo vpoštevati.

## Mariborsko gledališče

Sreda, 3. februarja ob 20. »STAMBULSKA ROŽA« Ab. C. (Kuponi). Zvišane cene.

Četrtek, 4. februar ob 20. »STAMBULSKA ROŽA« Ab. B. (Kuponi). Zvišane cene. Obakrat gostovanje Mitrovičevih.

## Ljudski oder

v Ljubljani

Nedelja 7. febr. ob pol 8 zvečer: ŠTEVILKE GO-SPE ROZMARINKE, veseligras s petjem v pe-tih dejanjih.

## Ljudski oder v Mariboru

7. februarja: V LJUBLJANO JO DAJMOI  
14. februarja: SOVRASTVO, socialna drama.  
28. februarja: DIVJI LOVEC.



# Slovenci izven Jugoslavije.

## NEKAJ VESELEGA IZ ISTRE.

Prejeli smo sledeče pismo iz naše drage Istre:

Gospod urednik!

V Vašem listu čitamo navadno le neugodne vesti iz italijanske Jugoslavije, posebno pa še glede Istre. Jaz pa Vam hočem to pot sporočiti le nekaj veselega in sicer o delovanju družbe sv. Mohorja v Istri.

Ko so pred dvema letoma ustanovili goriški Slovenci svojo družbo sv. Mohorja, ki sedaj naravnost čudovito deluje, so se jim pridružili takoj prvo leto istrski Hrvati z ustanovitvijo enake družbe v hrvaškem jeziku.

Na dan sv. Ivana Ev. 1923 so to sklenili v Bermu župnik J. Grašić, kaplan B. Milanovač in ravnatelj Zadr. Zveze v Zagrebu Vj. Gortan.

Moremo reči, da je bil ta dan srečen in blagoslovljen za Hrvate v Istri, ki do takrat niso imeli slične literarne organizacije.

V predvojnem času je pošiljalo semkaj svoje knjige Sv. Jeronimsko društvo v Zagrebu, toda razmerno le v malemu številu. Po aneksiji to ni bilo več mogoče. Zato je skrb za obstanek naroda narekovala hitro nadomestitev. In to se je doseglo s družbo sv. Mohorja v nepričakovani meri.

Mnogi so sicer mislili, da bi bilo boljše pridržati ime sv. Jeronima. No, bilo je bolj oportuno poprijeti se sv. Mohorja, ker so Slovenci na Goriškem imeli potrjena pravila in se ni smelo izgubiti prav nič časa.

Sreča, da je pri tem ostalo.

Družba sv. Mohorja za Istro si je dala program, kakršen je natisnjen v »Danici« za leto 1925. Glasi se tako-le:

»Za prvi put stupa pred naš narod, otaka se on nalazi u državi Italiji, koledar »Danica« kao predstavica društva sv. Mohora za Istro.

Ime je to već iz prošlosti poznato, samo je sada promijenjeno sjedište. Danica se je pomaknula više na zapad.

Hrvatski jezik obiluje lijepim izrazima, koji imaju duboko i široko značenje. I Danica je jedan takav izraz.

Danica je ona jutranja zvijezda, koja pozivlje svu narav Božju, napose čovjeka, da se probudi, da podje na posao i da ustraje u radu.

Tako pozivlje Danica u ime društva sv. Mohora i naš hrvatski narod, da probudi u sebi svijesni narodni život, da radi ustrajno te očuva svoj jezik i svoju gradu.

Podložni zakonima države ostajemo ipak odlučni za svoju narodnost, svoj jezik i svoje običaje. Nema zakona, koji bi nam mogao zapovjediti, da zatajimo tu ostavštinu svojih pradedova ili da se odijelimo kulturno od svoje krvne braće izvan granice te države.

To moramo znati i biti svijesni, kao što mora ujutro svaki razuman gospodar imati na pameti, što će raditi po danu.

Državne i političke promjene svjetovnom pozorištu zadnjih godina zahtijevaju novu orijentaciju, odlučan nastup čilog radnika, a ne zdvajanje.

Seljak kopa grudu i sije — premda je žetva nesigurna i daleko. Društvo sv. Mohora za Istro sa Danicom na čelu neka probudi ponovno naš narod, da se lati lijepih knjiga.

Rad je trojaki: rad pisca lijepog štiva, rad čitalaca i napokon rad, da se uvadja pouka u praktični život.

Danica je dakle program, koji treba izvodjati ustrajnim radom. Odpočinuti se može i mora, da se okrijepe sile tjelesne, duševne, napustiti pak se ne smije koristan posao, kao što se život ne prekida sa naravnim spavanjem.

Program rada društva je kulturne naravi, nipošto političke. Obuhvaća vjersko, narodno i socijalno gospodarsko polje. Kao što mora pojedinac čovjek biti u tom trojkom pogledu usavršen, da bude čelik značaj, tako treba da budu vidljive te oznake i na karakteru ili značaju našeg naroda.

Narod bez vjere i kršćanskog morala bio bi osuđen na smrt. Narod bez svojeg jezika u opće ne bi ni postojao. Narod bez materijalnog blagostanja bio bi rob svakoga.

Društvo sv. Mohora neka postigne, da bude naš hrvatski narod u Italiji svijestan u tom trojkom smjeru.

To je dosti jasan program v verskemu in narodnem pogledu, kakršen ravno odgovarja naravi hrvatskega naroda.

Na podlagi tega se je imelo preskrbeti narodu čtivo v teh zanj tako žalostnih časih, ko so iz šole in uradov vrgli njegov jezik, ki se glasi v teh kršnih krajih čez tisoč in pol let.

Edino katoliška cerkev ga je še vzdržala, zato je pa tudi družba sv. Mohorja ustanovljena kot cerkvena bratovščina.

Žalostno je do skrajnosti, da je v sedanjosti v Istri na tisoče hrvatskega naroda, ki nima pridig in pouka v svojem materinskem jeziku, deloma zaradi pomanjkanja duhovnikov, deloma zaradi krutosti političnega terorja, ki hoče vse, kar se glasi slovansko, izkoreniniti.

V takih krajih raste mladina brez prave verske vzgoje in posledice bodo usodne.

Da se izguba, ki se je s tem prizadela istrskemu narodu vsaj nekoliko kompenzira

izven cerkve ter da se družinam preskrbijo dobre knjige versko-narodne vsebine, to je cilj družbe sv. Mohorja.

Prvo leto 1924. je izdala družba: Koledar Danica za 1925. Gospodarska čitanka, Hrvatska istarska pjesmarica, Hrvatsko uzor-selo (Jeronimska pučka knjižnica).

Knjige so bile narodu po volji, zato je z veseljem segel po njih, posebno po prvih dveh.

Lani so izšle štiri knjige, ki po vsebini nadkriljujejo one prvega leta, in sicer: Koledar Danica za 1926, Pravna čitanka, roman Božji vitez (Jeronimska pučka knjižnica) in Sabrane povjesti I.

Nekaj posebnega je za hrvatski narod »Pravna čitanka« od dr. Stojana Brajša, odvjetnika v Gorici, ki je eden najboljših naših mlajših pravnikov.

Ko smo imeli svoječasno veliko hrvatsko-slovenskih odvjetnikov, je bil narod brez te zelo potrebne knjige. Zato je pa toliko bolj važno, da smo dobili to poučno knjigo sedaj, ko smo odtirani od zemlje matere. In da jo je sestavil dr. St. Brajša, naše gore list, tega je naš narod še posebno vesel. Pravzaprav moremo reči: mali David pozivlje na mejdan liberalne Goljate. Kar je za Slovence dr. Ivan Tavčar s »Slovenskim pravnikom«, to je za Hrvate v Italiji dr. Stojan Brajša s »Pravno čitanko«.

Zanimivo je za istrske razmere, da so se med preprostim narodom pojavili mladi kmetijski ki v mladenič, ki pišejo lepe članke in kratke povesti.

Tako so tiskane v Danici za to leto povesti: Bratoubica od Milivoja in Teta Fume od Gorštaka. Snov teh povesti je vzeta iz narodnega življenja tako dobro, da je veselje čitati. Naj bi pisatelji-samouki le napredovali!

Kako je z udi družbe? Prvo leto je bilo 1200 udov, drugo leto se je število podvojilo. Za sedanje razmere je to gotovo zadovoljivo.

K temu je pripomogla izredno nizka udnina 5 lir na leto. Našli smo sicer nekaj dobrotnikov, ki so žrtvovali nekaj več, dosti pa ne.

Veseliti se moramo, da smo v dveh letih razdelili med narod 16.000 (šestnajst tisoč) koristnih knjig, katere narod željno čita, kar se ni nikdar zgodilo, ko je bilo v Istri obilno liberalne inteligence.

Da je to mogoče, je zasluga malega števila duševnih delavcev, ki se trudijo za obstanek naroda brezplačno na podlagi programa kršćanskega socializma. Prosti so vsakega liberalnega priveska, odgovorni edino svojim načelom.

Družba je cerkvena bratovščina. To je ravno njena glavna zaslonba, da uživa zaščito škofa dr. Fogara. Damoklejev meč mogočnih nasprotnikov bi jo bil lani najbrž uničil, da ni Nadpastir to energično preprečil.

Duša družbe je tajnik in blagajnik Istran B. Milanovač, kaplan pri Sv. Ivanu pri Trstu. Za plačo pa dobiva strastne napade od domačih liberalnih krogov in onih izven države.

Ne sme se pozabiti tudi to, da liberalno časopisje do sedaj še sploh ni omenilo, da obstoji družba sv. Mohorja za Hrvate in Slovence v Italiji, pač pa so se našli med uredniki taki, ki so zahrbtno agitrali proti njej.

\* Izobražen je v bogoslovnih in svetovnih vedah. Trpel je radi narodnosti preganjanja, sedel je v zaporih in avstrijskih in sedanjih časih. Svojem zatiranemu narodu pa je posebno z izdajo treh molitvenikov: »Oče budi volja tvoja«, »K večni mladosti« in »Oče naš« neizmerno koristil.

## SOLSKI »PODUK« V MATERINSČINI V PRIMORJU.

Z znano Gentilejevo šolsko reformo so bile odpravljene vse ljudske šole s slovenskim, odnosno hrvatskim učnim jezikom v Italiji, in sicer je bil še z istim šolskim letom (1923/24) odpravljen prvi razred, naslednje šolsko leto je bil odpravljen drugi razred in letos se poučuje v slovensščini, odnosno hrvaščini samo od četrtega razreda dalje, v kolikor seveda četrti razredi sploh obstojijo. Prihodnje šolsko leto odpadejo še ti in slovenska in hrvatska šola v Idriji je s tem praktično zakopana, kajti petih in šestih razredov, katerim je določeno še eno, odnosno dve leti življenja, je le skrajno malo.

Ljudske šole s slovenskim, odnosno hrvatskim učnim jezikom niso bile odpravljene s posebnim zakonom, ki bi pokazal vsemu svetu pravo mišljenje in namene vladajočih krogov, pač pa samo z nedolžno formuliranim paragrafom v splošni šolski reformi.

Da bi se pa javnosti pokazali velikodusne napram zatiranim manjšinam, so določili, da imajo slovenski in hrvatski otroci pravico do pouka v materinski in nekakšnih dodatnih urah, ki se pa morajo obdržati izven rednega urnika.

Toda ta pravica je ostala v splošnem na papirju. Kajti učenci, ki hočejo uživati to pravico, morajo začetkom leta ob vpisovanju predložiti prijavo, spisano v italijanščini. Že ta zahteva je neprimerna, kajti naše ljudstvo je po večini kmetiskega stanu in se težko odloči, da sploh piše, kaj šele v jeziku, ki ga sploh ne pozna. Vsaka pomoč pri tem od druge strani pa se smatra kot najhujša iredentovska agitacija. V kolikih slučajih pa so se italijanski

učitelji branili sprejeti te prijave. Že radi teh formalnih težkoč je veliko število naše dece brez pouka v materinski.

Tudi v krajih, kjer so se učenci pravočasno in pravilno prijavili, se velikokrat pouk resnično ne vrši. Veliko je krajev, kjer se vkljub prizadevanju staršev in vkljub temu, da so slovenske učne moči na razpolago, ne poučuje slovensčina, tako n. pr. v Lazaretu v Koprščini. Drugod se ne vrši pouk v dodatnih urah, ker ni učitelja, ki bi poučeval slovensčino, n. pr. na Dobrdbu. Pri tem pa pozablja, koliko slovenskih in hrvatskih učiteljev so vrgli na cesto samo radi tega, ker so Slovenci ali Hrvatje.

Kjer se pa pouk vrši, se vrši večinoma po mačehovski. Tako n. pr. v tržaški okolici, kjer se poučuje slovensčina ali v popoldanskih urah, tako da morajo desetletni otroci napraviti v zimskem času v večernih urah po večini zelo dolgo pot, da prisostvujejo eni uri pouku v materinski. Drugod pa morajo otroci iz lastnega šolskega poslopja v vrsti hoditi na drug šolski zavod, ki je dober četr ure oddaljen, menda samo radi tega, ker je bil njihov zavod prvotno slovenski, drugi pa od vsega začetka italijanski (to se dogaja pri Sv. Ivanu pri Trstu).

Toda tudi ta pouk, ki se resnično vrši, je dokaj čuden, menda edini svoje vrste na vsem svetu. Poučuje se namreč brez knjig! Za tržaško okolico velja celo naredba, da ne smejo pri tem pouku ne čitati ne pisati. Učitelj jim sme k večjemu pripovedovati pravljice in za to morajo — kakor rečeno — otroci hoditi pol ure daleč in še dalje v šolo.

Sicer pa je tudi pouk v še ostalih slovenskih in hrvatskih razredih dokaj čuden. Tudi tam namreč nimajo učnih knjig. Šolska oblast je namreč za tekoče leto aprobirala samo učne knjige za prvi, drugi in tretji razred, to je za razrede, ki več ne obstojajo. Ni izključeno, da bodo za prihodnje leto aprobirane knjige za četrty razred, ki tedaj odpade.

\* \* \*

Poslanec dr. Besednjak je vložil zaradi odloka, ki slovenski jezik iz šol popolnoma odpravlja, sledečo interpelacijo: Šolska reforma Gentile (kr. odlok 432 od 22. 1. 1925) je vzela Slovence in Hrvatoma, bivajočim v Italiji, naravno pravico, da odgajajo svoje otroke v materinem jeziku in jim otegnili tako ono vzgojo ki je po naziranju vzgojiteljev vsega sveta edino prava in človeškim potrebam odgovarjajoča. Jezik domače družine je postal z imenovano reformo neobvezen predmet, kakor bi bilo lahko risanje ali glasba, in njegov pouk se je bil omejil na tako zvane dodatne ure. Kraljevi odlok od 22. nov. 1925, št. 2191, objavljen v Uradnem listu dne 21. decembra 1925 je zatrl sedaj v ljudskih šolah slovenski in hrvatski jezik tudi kot neobvezen predmet. Slovensko ljudstvo je prišlo v bidek položaj, da na svoji rodni zemlji, v javnih šolah, ki jih ono samo vzdržuje in plačuje, ne čuje več niti besede domače govorice. Želim poznati vzroke, radi katerih se je zdelo prosvetnemu ministru primerno, da je dal objaviti odlok take vrste. Ker je italijanskemu jeziku po zaslugi Gentilejevega zakona itak zagotovljena in zajamčena na slovenskem ozemlju polna in izključna premoč v ljudski šoli, se novi kraljevi odlok ne more smatrati za drugo nego za premišljen in dobro pripravljen udar, naperjen proti našemu ljudstvu z edinim namenom, da se iztrži iz src slovenskih in hrvatskih otrok govorica njihovih očetov. Zgolj raznarodovalni značaj odloka je očiten. Naše ljudstvo, sestavljeno iz polnopravnih italijanskih državljanov, se zaveda, da vrši svoje dolžnosti do države in pošilja svoje sinove v kraljevo vojsko, mora pa istočasno ugotoviti, da prosvetno ministrstvo noče vzeti na znanje obstanka slovenske narodne manjšine in vpoštevati njenih posebnosti in njenih izročil, njenih potreb in naravnih pravic. Slovani so zagazili v šolskem oziru v položaj, ki je podoben onemu iz 18. stoletja, za dobe nasilnega ponemčevanja po Jožefu II. in se čutijo radi tega globoko vzbunjene. Vprašam vsled tega prvega ministra in ministra prosvete, ali se jima ne zdi neobhodno potrebno, da prekliče ta tudi radi dobrega slovesa Italije imenovani kraljevi odlok. Želim pismenega odgovora. Dr. E. Besednjak, drž. poslanec.

Razburjenje med Vipavci radi davkov. Italijanske vlade so ob vsaki priliki pokazale, da jim ni prav nič na srečo gospodarska obnovitev v slovenskem Primorju. Vendar pa so se včasih dale vsaj deloma preprosti po slovenskih poslancih in so tu pa tam vrgle kako drobtinico tudi med ubožno slovansko prebivalstvo. Šlo je v resnici za prošnje, kajti Slovani v Italiji zahtev sploh ne morejo imeti. Pri sedanjih vladi pa so menda tudi prošnje zaman. Koliko prošenj radi nesrečnih davkov! Viniki davke je bil leta 1914. odpravljen in vinogradniki so se po pravici oddahnili. Leta 1922. so morali plačati za vsak hektoliter pridelanega vina 20 lir, leta 1923. se je davek znižal na 15 lir. Davek si moral plačati tudi za vino, ki ga nisi prodal. Navadno so kmetje plačevali davek sproti, ko so prodajali vino in sicer le od prodanega vina, tako da je ostal davek za neprodano (doma popito) vino neplačan. Ko je bil leta 1924. davek na vino odpravljen, se kmetje niso več zmenili za neplačani davek, ker so bili prepričani, da vlada ne bo več zahtevala. A pred nekaj tedni je prišlo grozno razočaranje. Po vsej Vipavski dolini so prišli iz Vidma plačilni nalogi za zaostali da-

vek. V osmih dneh je treba poravnati račun s financo, drugače pridejo rubiti! Poleg davka moraš plačati še 10 odstotkov globe. Kje naj kmetje vzamejo toliko denarja? Samo ena občina bi morala v osmih dneh izročiti finanči 100.000 lir! Kje naj dobi kmet v hipu 200, 500, 1000 in tudi 2000 lir, ko ne prejme za ves letošnji pridelek niti 2000 lir! Pa ko bi bil vsaj vinar že prodal! Ko bi bil prejel primerno vojno odškodnino! Država naj prej izpolni svoje obveze, potem naj šele zahteva davke. Razburjenje med kmeti je nepopisno. Ljudje izgubljajo veselje do dela in vsakdo misli le na izselitev. Treba bo zopet posekati cele gozdove samo za davke. Poslanec Besednjak se je avzval za zadevo in upa, da vlada upošteva neznozen gospodarski položaj vinogradnikov.

Razpust občinskega sveta v Podgradu. Pred dvema tednoma je bil razpuščen občinski svet v Dekanah, te dni pa je bil razpuščen občinski svet v Podgradu. Razpust se je izvršil na zelo originalen in svojevrsten način. Pri županu se je prejšnji teden zgledil polkovnik Tommaso, ki je prišel iz Rima, in se mu predstavil kot nov občinski komisar. Prišel je brez vsakršnega dekreta in tudi župan sam ni dobil nobenega obvestila. Na županovo vprašanje, zakaj je občinski svet razpuščen, je novi komisar odgovoril, da ne ve, naj mu pa brez skrbi izroči občinske posle. Župan je to storil in koprška podprefektura je njegovo dejanje odobrila. S tem je menda podgrajska občina zadnjič imela slovenskega župana.

Goriška porota. Prejšnji teden se je pričelo v Gorici porotno zasedanje. Vrši se obravnavo proti dvema detomorilkama. Ena je bila oproščena, ker je slaboumna.

Smrt mladega tržaškega delavca. Elektrotehnik Anton Šbisa je popravil električno napeljavo. Med delom je naenkrat omahnil. Da ne bi padel, se je oprjel žice, ki je bila napolnjena s tokom. Treščil je na tla, obležal nezavesten ter kmalu izdihnil.

Grozen samoumor trgovca v Trstu. Blizu Skednja so našli delavci na železniškem tiru strašno razmesarjeno moško truplo. Delavci so v mrtvecu trgovca Franca Kaučiča. Vzrok samomora bo najbrž duševna zmedenost, do katere so ga privedle skrbi radi slabega gospodarskega stanja njegovega podjetja. Nesrečnik zapuša ženo in tri nedorasle otroke.

## Zanimivosti

★ Ljubo sodišče, omožila se bom. Neko štajersko sodišče je prejelo zadnje dni zanimivo pismo. Slučaj je tale: Kmetijski fant Stanko R. je odpeljal svojo nevesto Ivanka iz hiše njenih staršev. Oče in brat Ivankin sta jo hotela odpeljati nazaj domov. Ivanka pa se je upirala in izjavila, da je sama šla s Stankom. Ko sta ji pa oče in brat zagrozila s silo, se je Ivanka udala in pred sodiščem izjavila, da jo je Stanko odpeljal proti njeni volji. Starši Ivankini so na podlagi te izjave ovadili Stanka državnemu pravdniku in te dni bi moral biti Stanko sojen. Med tem pa je prispelo na sodišče takole pismo: »Ljubo sodišče! Jaz, Ivanka P. sem se omožila s svojim ljubljanim Stankom R. Vse se je srečno končalo. Lepo se ti zahvalim, ljubo sodišče! Vrzi vse papirje v koš! Ivanka R.«

★ Državnega pravdnika je okradel na Dunaju neznan prefrigan tat. Ko je državni pravdnik zapustil za par minut pisarno v tretjem nadstropju in šel v razpravno dvorano iskat neke akte, je to priliko porabil tat in mu ukradel dragoceno suknjo. Ko se je državni pravdnik vrnil, je našel kljuko prazno...

★ Če ženske telefonirajo. Londonske poštne oblasti so se zadnji čas ukvarjale z velikimi izgubami, ki jih ima uprava s tem, da posamezniki po nepotrebnem preveč uporabljajo javne govorilnice. Če se sleherni dan na vsaki javni govorilnici samo 3 minute po nepotrebnem govori, že nastane milijonska izguba. Ugotovljeno je, da največje izgube delajo ženske, ki telefon preveč uporabljajo. Dočim moški konča telefonski pogovor s par stavki, govore ženske po cele četrt ure in se prav nič ne brigajo tudi, če več ljudi čaka, da bi prišli na vrsto. Poštne oblasti pripravljajo ukrepe, ki naj bi to zlo omejili.

★ Brezposelnost je v Berlinu pretekli teden narastla za 13.000 oseb. Sedaj je skupno 225.000 brezposelnih. 156.000 jih uživa podporo za brezposelne.

★ Strašno blaznež. V Neunburgu v Nemčiji je neki umobolni krojač naenkrat zgrabil izmed gruč igrajočih se otrok dva štiri do petletna dečka in ju toliko časa tolkel s kladivom po glavi, da sta obležala v krvi. Eden izmed dečkov je bil na mestu mrtve, drugi leži v brezupnem stanju.

★ Muzej Lenina. Moskovski »Ekranc« piše, da so zgradili v Moskvi na Skobelevskem trgu velik nebotičnik, ki bo nosil ime »Institut Lenina«. Cela hiša bo služila samo spominu »očeta revolucije«. V eni sobi leži na mizah pod steklom devet zvezkov z njegovimi lastnoročnimi zapiski o Hegelu, Feuerbachu in Aristotelu. V drugi sobi so spomini na gimnazijo, »ženevaka sobica« s čajnikom na plinovem štedilniku itd. Število sob znaša več sto. V zadnjih sobah so spomini na bolezen in smrt. Vidi se tudi browning, s katerim je bil ranjen Lenin pri atentatu 1918. leta. Zraven ležijo tudi kroglice.

★ Tujski promet v Splitu. V letu 1925 je obiskalo Split skupno 84.769 tujcev, to je 8758 več kot leta 1924. Split izkazuje v tujsko-prometnem oziru vedno lepši napredek.



# Iz katoliškega sveta

## Evharistični kongres v Chikagi.

V času od 20. do 24. junija se vrši v Chikagi evharistični kongres, kateri bo združil ne samo ameriške katolike, ampak katolike celega sveta. Ta kongres bo gotovo veličastna manifestacija katoliške cerkve. O priliki Svetega leta so ameriški katoličani v ogromnem številu došli v Rim ter na ta način pokazali svojo ljubezen do katoliške cerkve. Vsled tega pričakujejo, da se bodo letos katoličani celega sveta odzvali njihovem povabilu ter prišli na evharistični kongres v Chikago.

Pripravljalna dela posebnega odbora v Chikagi so v polnem teku. Ta odbor je tudi stopil v zvezo z največjimi angleškimi parobrodskimi družbami Cunard Line, White Star Line, katere so izjavile, da bodo evropskim posetnikom kongresa nudile ne samo popust v prevoznih cenah, ampak se bodo tudi pobrigale za njihovo udobno, hitro in sigurno potovanje.

Prilčno ob istem času, ko se bo vršil evharistični kongres se bo otvorila v Philadelphiji svetovna razstava, s katero hočejo Američani praznovati 150 letni obstoj države in svobode. Posetniki evharističnega kongresa bodo imeli torej najlepšo priliko, da si z malimi stroški ogledajo to svetovno razstavo. Prilika je torej izredna, ker so ugodnosti in popusti na prevoznih cenah in bivanja v Ameriki izredno ugodni ter na ta način zelo olajšajo potovanje.

Poseben odbor v Zagrebu je prevzel organizacijo skupnega potovanja na kongres iz naše države. Ta odbor stoji v zvezi z glavnim odborom v Chikagi, od katerega bo dobival direktna obvestila glede razporeda svečanosti in raznih drugih ugodnosti, katere se bodo nudile potnikom.

Vprašanje potnih legitimacij, katero je jako važno, bo v najkrajšem času rešeno ter bomo v najkrajšem času obvestili o tem interese.

Natančnejša pojasnila glede prevoznih cen in sploh vsake tozadevne informacije je dobiti pri Jugoslaviji Ekspres Agencija a. d., Ljubljana, Kolodvorska ulica 41 a.

## Nov način ločitve cerkve od države.

V zadnjem konzistoriju je sv. oče omenil »nov, dobrohotni način ločitve cerkve od države«, kakor se je izvršil lani v republiki Chile. Dejansko je novi red razmerja med državo in cerkvijo, kakor ga je uvedla nova chilská zakonodaja, v marsičem znamenit. Zelo bi se motil, kdor bi hotel, kakor je to storil češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš, to ločitev smatrati kot dokaz, kakor bi bile celo katoliške dežele hot Chile na tem, da se odpovedo cerkvi.

Papež sam je konzistoriju izvajal, da cerkev sicer načelno ne more odobravati nobene ločitve države od cerkve ne je smatrati za idealno. »Pri republiki Chile pa — je rekel sv. oče — imamo opraviti s posebno vrsto ločitve, ki bi jo mogli označiti preje za prijateljsko skupno življenje.«

Pravkar je dospelo v Evropo skupno pastirsko pismo chilškega episkopata, iz katerega izvemo nekaj več o tej »prijateljski ločitvi«. Kakor tolikokrat nam nudi ključ do razumevanja položaja tudi v tem slučaju zgodovinski razvoj.

Južnoameriške kolonije so bile dolgo časa pod špansko in deloma pod portugalsko oblastjo. V teh deželah, in posebno v Španiji, se je bila kraljeva zaščitna pravica nad cerkvijo tako daleč izpačila, da so smatrali kralja skoraj za nekakega papeža in mu priznali skoraj neomejene vladarske pravice, nad upravo cerkve. Ko so si potem pred približno sto leti kolonije druga za drugo priborile neodvisnost, so si nove svobodne države vladarske pravice nad cerkvijo pridržale in si vrhu tega lastile pravico do cerkvenih imenovanj, do upravljanja cerkvenih imetij itd. Vse to je dovajalo večkrat do poniževalnega usuzenja cerkve po državi. Kaj čuda, da so katoličani sami delali na to, da se taka zveza z državo odpravi in so ločitev — v zmislu osvoboditve izpod državnega varstva — sedaj dejansko izvršili. Škofje sami označujejo novo »ločitev« kot »manjše zlo«. A mogli bi skoraj reči, da je zmaga in napredek.

Po »ločitveni postavi«, ki jo potrjuje in s tem zjamčuje nova chilská državna ustava, ohrani cerkev vse svoje pravice, premoženje in zavode. Samo »pravice« države, da se vmešava v vodstvo cerkvenih zadev, prenehajo, ker je država proglasila svobodo vere in njene izvrševanja ter katoliške vere ne smatra več za državno vero. Za to, vsekakor obžalovanja vredno, praktično pa malenkostno izgubo, je cerkev dobila nazaj svojo polno svobodo, ne da bi se bila odpovedala ustavnemu zjamčenju podpore po državi. Katoliški verouk ostane tudi v državnih šolah obvezen predmet. Po pravici je torej rekel kardinal Gasparri v svojem odgovoru na cerkvi sovrážne izjave dr. Beneša, ki je, hoteti opravičiti protikatoliška nasilja v češkoslovaški republiki, skliceval na najnovejšo ločitev države in cerkve v republiki Chile: »Češki mi-

nister s takimi namigavanji le kaže, kako malo je izveden in stvarah, o katerih govori.« »Prijateljsko skupno življenje« in medsebojno podpiranje države in cerkve ob polni svobodi cerkve, kakor jo predstavlja »ločitvena postava« republike Chile, more veljati, ako stvar motrimo s praktičnega stališča, enostavno kot novo zmagovalje prebujajočega se južnoameriškega katolištva.

### SPOMIN

#### KARDINALA MERCIERA MED RUSI.

Ob smrti velikega kardinala vsi ruski begunci izražajo globoka čuvstva hvaležnosti in priznanja. V njem se jim je katoliška Cerkev predstavila od najbolj simpatične strani. Pariški dnevnik »Vozroždenie« je umrlemu kardinalu posvetil uvoden članek iz peresa kneza Grigorija Trubeckega, ki med drugim piše: »Visoke postave, preprost, a obenem veličasten, z blagim pogledom in z milim, osvojevalnim nasmehom je napravil (na kneza Trubeckega) neizbrisni vtis. Od njega je izhajala dobrota in čutilo se je, da si v navzočnosti svetnika... Svetil je kakor stolp v mali državi... Storil je vse, kar je mogel, da bi pomagal žrtvam boljševikov. V Belgiji je povzročil veliko gibanje za pomoč ruskim beguncem. Koliko ruskih otrok in mladeničev je po njem dobilo in dobiva vzgojo v belgijskih šolah... V osebi pokojnega kardinala spoštujemo spomin najboljšega sina plemenitega belgijskega naroda, zvestega prijatelja velike in nesrečne Rusije, našega dobrotnika v naših nesrečah in potrebah, obenem pa v njem spoštujemo katoliškega škofa, ki je z bolejšjo obžaloval razdor krščanskega sveta in mislil na njega zedinjenje, ne kot vnanje mehanično dejanje, marveč kot cilj in krono molitve, ljubezni, usmiljenja in milosti božje.«

V istem listu slavi pokojnega kardinala Mihael Fjodorov v imenu ruskih visokošolcev; končuje z besedami: »Ruska mladina nikoli ne bo pozabila kardinala Merciera, njegov sveti spomin bo slavila tudi bodoča Rusija.« Ruski narod je resnično hvaležen tistim, ki mu v nesreči izkazujejo ljubezen in sočutje.

### VERSE RAZMERE V AMERIKI IN KATOLIČANI.

Nemški politik Erkelenc, ki je bil nedavno na potu po Ameriki, je v »Berl. Tagblattu« opisal svoje vtise o razmerah v Ameriki ter podal tudi sliko o ameriških razmerah. On piše: »Če se ne motim, izgublja tudi tu cerkve svoj pomen in vpliv. Obilica pobožnih govorov ne more zabrisati praznote v cerkvah. V tej deželi, kjer je izvedena ločitev države od cerkve, pripada k cerkveni organizaciji samo ta, ki se sam naravnost priglasi za člana in potem tudi nosi redne stroške. Zato pa je od 110 milijonov prebivalcev samo okrog 48 milijonov ljudi vpisanih za ude cerkve, dočim ostalih 62 milijonov stoji izven cerkvenega življenja. Najmočnejša cerkev je katoliška z nad 18 milijoni udov. Razne metodistične ločine štejejo sicer okroglo 22 milijonov vernikov, a se dele, če prav razumem statistične podatke, na deset skupin, med njimi na tri skupine črncev. Opaziti pa je gotovo stremenje po združenju cerkva, in prizadevanje po nacionalni spojitvi pospešuje tudi versko spajanje. Zdi se vsaj, da se zdaj zedinjajo severni in južni metodisti, ki so se bili za časa državljanske vojske radi črnskega vprašanja razcepili. Cerkev, ki sem jih mogel obiskati, so bile skoro vedno le malo napolnjene. Samo tam, kjer se dela s precej trdimi sredstvi, so bile polne. Velik je vpliv katoličanstva. Po statistiki se je število katolikov pomnožilo od l. 1918. do 1926. od 7 milijonov na 18 milijonov vernikov. Med nje spada le majhen del doseljencev.«

### VERSKO PREGANJANJE V MEHIKI.

Zadnjih 10 let je v Mehiki na krmilu framsonska struja, ki strupeno in brezobzirno preganja cerkev. Katoliške cerkve in šole so ponovno oplenili in oropali, redovnike izgnali, verski pouk in versko vzgojo mladine odpravili, za duhovnike uvedli postavo, da morajo biti poročeni itd. Vsa ta nasilja pa bi rada mehiška vlada pred ostalim svetom prikrižala. Nedavno je mehiški poslanik v Berlinu v katoliški »Essener Volkszeitung« vsa ta dejstva demantiral in izjavil, da je bila mehiška vlada k nekim ukrepom prisiljena le vsled nelojalnosti posameznih duhovnikov. Podobno izjavo je bil pred par meseci objavil tudi mehiški poslanik v Rimu in pri tem navedel kot upornika in hujskača »jezuista Jezusa Monje«. Na to izjavo je odgovoril »Osserv. Romano« z ugotovitvijo, da jezuita Jezusa Monje sploh ni v Mehiki, pač pa je tam svetni duhovnik tega imena, ki pa se ne upira proti državi, marveč proti cerkvi, od katere je odpadel in trobi sedaj v en rog s framasoni.

### OČENAŠ V TISOČ JEZIKIH.

Madjarski duhovnik Koloman Kertész je izročil sv. očetu zbirko Očenašev v tisoč jezikih. Očenaše je z velikim trudom nabiral mnogo let.

## Narava in ljudje

### RAZŠIRJENOST POSAMEZNIH RASTLINSKIH VRST.

Vsled raznih vplivov kakor klime, tal, geografske širine in absolutne višine, se posamezne rastlinske vrste zelo menjajo. V vsaki pokrajini se nahaja gotova skupina rastlin, ki je tipična za določno pokrajino in to predstavlja vegetacijo tistega kraja. Tako nahajamo iglasto drevje vedno bolj v severnih krajih, vedno zelene rastline v južnih, palme pa so omejene samo na tropske in deloma subtropske kraje. A ne samo drevje, tudi najmanjše cvetlice se menjajo v posameznih krajih. Pokrajine, ki imajo svojo vegetacijo, obsegajo seveda velike areale, tako da je razširjenost posameznih rastlinskih vrst precej velika. Nekaj rastlin pa nahajamo celo izven teh vegetacijskih okrožij. De Candolle je dognal, da se nahaja 19 rastlin na ozemlju, ki presega polovico celega zemeljskega površja. Med te spada krompir, navadna pekoča in mrtva kopriva. Ena sama rastlina pa je, ki jo nahajamo z malimi izjemami skoraj po celi zemlji. To je naš regrat (Taraxacum officinale), ki zasluži torej po vsej pravici ime »kosmopolit«. Poznamo pa tudi mnogo rastlin, ki so zopet omejene samo na gotove kraje. Tako raste Sequoia gigantea samo na Sierri Nevadi v Kaliforniji. Statice arborea je znana samo z otoka Tenerifa. Tudi v naših krajih imamo nekaj takih redkosti. Blagačev volčin raste samo po Dinaridih. Scopelia Hladnikiana pa se nahaja samo v ljubljanskem botaničnem vrtu in nikjer drugje na svetu. Našli so jo svoj čas pri Zelimljah ter jo prenesli v botanični vrt. Spada med Solanacee, kamor pripada tudi krompir. Cveti so zelenkastorumeni in precej veliki. Cvete koncem maja in takrat si je najlažje ogledati to redko rastlino v botaničnem vrtu.

### NOVA ODKRITJA NA OBREŽJIH REKE AMAZONAS.

Po poročilih iz Lime (Peru), je tja dospel angleški raziskovalec dr. V. Montgomery Mac Govern s svojim spremljevalcem in fotografom John Mauling. Preiskovala sta 8 mesecev ozemlje, v katerem teče reka Amazonas. Vsi so mislili, da sta se oba drzna moča ponesrečila, ker ni bilo toliko časa nobenega glasu od njih. Do sedaj je znano, da sta bila dvakrat zajeta od divjih Indijancev in da sta odkrila 6 do sedaj še nepoznatih indijskih rodov. — Dr. Mac Govern je v mesecu maju minulega leta odpotoval iz Londona z namero, da prode po možnosti v nepreiskane ozemlje gorenje Amazonas, do gorovja Andov in pride meseca oktobra v Luitos (Peru). Omenjeni Anglež, ki si je že s svojim potovanjem v Tibet pridobil naziv »drzni in junaški« raziskovalec, ki je potoval preoblečen v služabnika, se ni do 20. avgusta minulega leta nič več oglašil. Zadnjikrat je pisal iz Jaurette v severni Braziliji; tamošnje pokrajino je imenoval »indijansko« in pravem pomenu besede. Zenske so skoraj brez obleke; po njegovem mnenju pa so ti ljudje, čeprav niso nikoli ali vsaj le redko kedaj videli belega človeka, bolj miroljubne narave. V tem svojem zadnjem sporočilu je omenil, da namerava sedaj potovati v pokrajine »pravih Indijancev«. Radi tega pa so bili vsi njegovi prijatelji v skrbeh, in so se upravičeno bali, da se je pogumnemu možu kaj primerilo.

\* \* \*

☒ Zakaj nastane pleša. Znano je, da so pred plešo ženske mnogo bolj obvarovane nego moški. Znaki senilnosti se pri ženskah poleg osivelih las kažejo samo v tem, da postanejo lasje mnogo tanjši. Na vse mogoče načine so skušali vse te razlike razložiti in še najbolj jih je zadovoljila razlaga, da so temu vzrok gotove žleze notranje sekrecije, ki ne morejo več toliko izločevati kot bi morale. Brez dvoma so ženske radi tega pred plešo bolj obvarovane nego moški, ker posvečajo neprimerno večjo pažnjo goji svojih las kakor moški. Poleg tega pa prideta v poštev še dva druga vzroka. Ženska koža je na glavi mnogo debelejša od moške in ima več podkožne masčobe, dalje vpliva pa tudi dozna las na to, ker povzroči doljši čas večjo dražljivost v lasni korenini. Da se pleša more samo podedovati, je pa samo deloma resnično. V zadnjem času pa so dognali, da je mnogo odvisno od tega, ali se koža na glavi tesno prilaga črepi ali ne, ker se pri tesnem prilaganju lažje dovaja hranja lasem. Slednjič pa vplivajo na plešo tudi še prahi, ki se tvorijo med lasmi in ovirajo rast, ako se jih ne očistimo, ter preveč o izločevanje lojnih žlez, kar zelo omehčuje lase in s tem povzroči, da so mnogo krajši kot bi bili sicer.

☒ Orjaški elektromagnet. Fiziškemu laboratoriju Sorbonne v Parizu je nedavno poklonil neznani mecen milijon frankov, da bi si nabavil orjaški elektromagnet. Ta elektromagnet naj bi bil največji, kar jih je kdaj kak znanstveni institut imel. Jekleno jedro magnetnega n. pr. ima 1 m v premeru. Se preden pa je bil ta načrt uresničen, ga je prekosil fiziški laboratorij visoke šole v Cambridgeju. Mlad ruski znanstvenik inž. Kapica je zanj izdelal elektromagnet popolnoma novega sistema; v primeri z njim je magnet Sorbonne razmeroma vsakdanji instrument. Ta elektromagnet doseže namreč 500.000 Gaußov. Ta aparat bo kot pripomoček za znanstvena raziskavanja dragocena pridobitev.

## Po svetu

### BREZZIČNI BRZOJAV.

London, 2. febr. (Izv.) Poštni minister je otvoril danes brezzični brzojavljenje do ladij na vseh morjih sveta.

### EKSPLOZIJA NA LADJL

Berlin, 2. febr. (Izv.) Kakor poročajo iz Osla, je na neki motorni ladji eksplozivna posoda s stisnjenim zrakom. Enega učenca je ubilo, 9 pa težko ranilo.

### TEŽKA NESREČA.

Duisburg, 2. febr. Pri jami Thoni se je podrl 60 m visok oder, ki je bil postavljen za zidanje dimnika. Trije zidarji so prileteli na tla. Eden je bil takoj mrtev, drugi je umrl v bolnišnici, o tretjem dvomijo, da bi okrevl.

### AVTOMOBILSKA NESREČA.

Melburn, 2. febr. (Izv.) Vodja potnega avtobusa je pri mestecu Belgarde v državi Viktorija v Avstraliji izgubil vodstvo vozila. Vozilo se je prekučnilo. Dve osebi sta mrtvi, 15 pa težko ranjenih.

\* \* \*

Kochem, 2. febr. (Izv.) Nocoj je več zaskrbljenih mož napadlo vrtnarja Hansena v njegovi hiši. Moža so ubili s težkim kladivom. Nato so težko ranili njegovo ženo na obeh očesih in vajenca. Hansen je umrl, žena pa se bori v bolnišnici s smrtjo. Storilci so neznani.

Hirschberg, 2. febr. (Izv.) V Vossdortu v Krkonoših je 80 letni rentnik Dietrich v noči od sobote na nedeljo umoril svojo ženo. Nato je zažgal hišo in se obesil.

\* \* \*

+ Požar v dunajskem zooškem institutu. V dunajskem zooškem institutu je v četrtek zvečer ob 9 izbruhnil požar, katerega se je gasilec po tri in pol urnem gašenju posrečilo udušiti. Požar je nastal tako, da se je vnela neka omara, ki je stala poleg neke pokvarjene pečnice, v kateri se je par let ni kurilo. Od tu se je ogenj razširil po celi dvorani in prizadejal ogromno škodo. Požar je zapazil neki dijak, ki je zavohal dim, ki se je gosto valil po hodnikih. Gasilci niso mogli niti hitro ugotoviti dvorano, v kateri gori. Dvorana sama nima nobene razsvetljave. Gasilci so si morali pomagati s petrolejskimi plinskimi bakljami. K vsemu temu jim je pa še nagajal bližnji vseučiliški hidrant, ki je bil prazen. Cevi so morali napeljati na ulico. V nevarnosti je bila tudi vseučiliška knjižnica, ki se nahaja v neposredni bližini. Škoda, ki jo je povzročil požar, se ceni na 150 milijonov kron. Dvorana, kjer je divjal požar, se imenuje skeletna dvorana. Ob stenah so bile steklene omare, v katerih so bili okostnjaki, ki so bili znani pod imenom Hyrtlova zbirka, ustanova svetovnoznane anatoma Hyrtla. Zgoreli so številni, menda okrog 150, okostnjaki redkih vretenčarjev. Vseučiliški profesorji se boje, da jih ne bo več mogoče nadomestiti. Uničeni skeleti so bili namreč zelo dragi, univerza pa dobiva male dotacije. Okostnjakov gotovih vretenčarjev pa vsled njihove redkosti sploh ne bo mogoče več nabaviti.

+ Leto 1926. bo brez poletja. Vremenslovci prorokujejo za l. 1926. zelo neugodno poletje. Leto 1816 je bilo zelo mrzlo in brez poletja prejšnje leto 1815 pa je bilo zelo podobno letu 1925. Leto 1815. kakor tudi 1925 so opazili na solncu mnogo peg, vsled česar pravijo, da bo solnce izžarevalo manj toplote. Leto 1816. je pokazalo svojo naravo že meseca aprila, ko je povsod ležal sneg. Maj je bil zelo deževen in moker. Ravno tako junij. Zetev je bila vsled neprestane mokrote zelo slaba, kakršne ljudje že dolgo niso pomnili. V nekaterih krajih sploh ni bilo nobenih pravih pridelkov. Vsled mrzlega poletja je trpela cela Evropa. Severna Amerika in obrežne dežele Atlantskega morja. Celotno v ruskem delu Azije je bila zetev zelo slaba. Letos se nahajamo v istih razmerah, kar se tiče solčnih peg, ki se celo večjo. Bati se je, da bodo te pege imele velik vpliv na izžarevanje solčnih žarkov. Tudi ni izključeno, da bodo letos tudi ognjeniki močnejše delovali.

+ Tudi Rusi bodo leteli proti tečaju. Iz Sibirije bodo v februarju poleteli ruski letalci z letalom »Sibrevkom« na obrežje Severnega ledenega morja. Ekspedicija ima poleg znanstvenega raziskovanja še namen, priti v stik s prebivalci teh oddaljenih pokrajin.

## Za učiteljsvo

Podružnica Slomškove zveze za kranjski in radovljiški okraj zboruje v soboto 6. februarja v Kranju v Ljudskem domu ob 10 dopoldne. Referirata gdnica Kristina Hafner: O razstavi dekorativnih umetnosti v Parizu in Vinko Rupret O zgodovini umetnosti v Sloveniji. — Važne stanovske zadeve. — Udeležba obvezna! — Načelnik.

## Glasba

Koncertno občinstvo ljubljansko opozarjamo na koncert francoske čeliske Allvin iz Pariza, ki se vrši v ponedeljek dne 8. t. m. ob 20. uri zvečer v dvorani Filharmonične družbe. Gospodična je prvovrstna umetnica na svojem instrumentu (čelu) ter prireja koncerte po vsej Evropi po nalogu družbe za razširjanje francoske umetnosti. Vstopnice za ta koncert bodo v predprodaji od srede dalje v Matični knjigarni Cene običajne kakor na vseh komornih koncertih.



# Skice iz srbske prošlosti in sedanosti.

J. B. Šedivý:

## Čika Ilija.

I.

Čika (stric) Ilija ima tik prometnega mini-strstva v Belgradu ljudsko kuhinjo. Njegova hiša je gotovo še iz turških časov, vendar mi njena natančna zgodovina ni znana. Niti tega ne vem, ali je iz blata ali pa iz šibja spletena in samo z blatom ometana. Kdor hoče priti s celo glavo in brez rogla na čelu v njegovo kuhinjo, mora precej skloniti glavo. Močen vihar ali pa pleča razposajenega fanta bi zadostovala, da bi se bajta zrušila.

Petindezasetletni čika Ilija je prvi kuhar. Njegovi umazani in debeli sinovi mu pomagajo. Vsi mešajo, pražijo, cvrejo na velikem štedilniku in odganjajo muhe ter jih z roko rešujejo iz ponve pred strašno smrtjo. Pokušavati jedi z veliko kuhinjo pa sme samo čika Ilija. Opol-dne in zvečer strežejo vsi. V železnih krožnikih nosijo iz temne in v gosti dim zavite kuhinje v sobo, kjer sede okrog umazanih, nepokritih miz gostje in pljuvajo po tleh, ki so popločana z opeko.

Ako čika Ilija zagleda med gosti kakega svojega tovariša iz balkanske ali svetovne vojne, ali pa kakega starega gosta, ki ga že dolgo ni videl, mu krepko stisne desnico in mu prisede. V naglici se pogovorita o Pašiću, Davidoviću, Radiću in dr. Korošcu, o bojih pri Kumanovem, Šabcu in na Kajmakčalanu. Če ga še pečenka na štedilniku z gostim dimom in s smrdom ne opominja, da je treba končati razgovor, še se spomnita kralja Milana, I. 1903. ubitega kralja Aleksandra Obrenovića in njegove žene Druge, ki si je dala podvreči tuje dete in ga proglasila za svoje lastno.

Njegovi gostje so potepuhi, delavci, kmetje in kmetice, ki ne pridejo na sodišču predpoldne na vrsto; tuhtant je opaziti tudi kako lepo oblečeno staro belgrajsko korenino brez lastnega ognjišča. Seveda tudi visokošolcev ne manjka. Dosposki sinovi, ki bi radi postali voditelji radikalne stranke in srbskega naroda, poslušajo tu kmetске razgovore o politiki in študirajo dušo priprostega ljudstva. Drugi so zašli sem zato, ker jim mošnja ne dovoljuje, da bi si poiskali okusen in snažen obed. Najbolj pa je čika Ilija ponosen na svoje goste koncem vsakega meseca, ko se med pisano družbo pomešajo še elegantno oblečeni visokošolci iz Banata in Dalmacije. Točno prvega v mescu dobijo od doma pristne jugoslovanske tisočake. Na veselje potem seveda nekaj dni pijejo in pojejo cele noči. Hranijo se v prvovrstnih hotelih ob zvokih godbe. Ciganskim godcem mečejo desetake. Ko pa mošnja postane mršava, takrat pa hajd k čiki Iliji, ki prav rad da hrano do prvega na račun, ker ve, da bo dobil dober »bakšiš«. Le to muči čika Ilijo, da ne pridejo v njegovo kuhinjo tudi bolj razvžane gospe in gospodične, ker bi to sloves njegove kuharske spretnosti znatno povečalo.

Jedilnega listka čika ne piše, čeravno je pismen, a mu tudi ni treba vsak dan naštevati, s čim lahko postreže. Kdor zahaja v njegovo kuhinjo, itak zna, da je vedno na razpolago čorba (kisela juha), golaž, z mesom napolnjene poprove stročnice ali pa drobne buče, zelje, pečenka in pa omaka iz fižola in paradiznikov. S sladkim ali kiselim mlekom pa si lahko pogasi žejo.

Ko sem pred štirimi leti prišel v Belgrad, je bilo še zelo veliko pomanjkanje stanovanj. Tri tedne nas je več skupaj spalo v neki podzemski kleti na trdih tleh, samo časopise smo dali pod sebe in knjige pod glavo. Ko pa je koncem novembra postalo vendar že premrzlo, se nismo mogli zadovoljiti samo z obljubami, da dobimo stanovanja. Sestali smo se na dogovor in povabili tudi nekaj Srbov, da nam pomagajo z nasveti. Črnogorec Mika, ki je za časa svojih gimnazijskih študij držal pet let v roki puško, ramo ob rami s svojim dedom, očetom s sedmimi strici in dvema sestrama, tri leta pa knjigo in per, nas je prepričal, da edino na »junaški«, črnogorski način lahko pridemo do stanovanj v Akademskem domu. Kdo je pravzaprav upravljal ta dom in komu bi se naj dala prošnja, če bi sploh imela prošnja pomen, še menda zdaj nikdo ne ve. Ker smo bili ostali prebojazljivi, je šel naš mentor Franjo poskušati srečo. Po svojem dedu podedovani klobuk je potisnil čisto na oči, potem pa šel okrog polnoči pogledat v razne sobe Akadem-skega doma, če je kje prazna kaka postelja. Ko zagleda posteljo brez gospodarja, vstopi brez vseh besed v sobo, ježno pogleda tiste, ki so še študirali pri mizi in se hladnokrvno spravi v posteljo. Čeravno mu stenice niso dale miru, začne smrčati. Tovariši se začnejo prepirati, ali je to hrvatski pesnik Tin Ujević, ki ni hotel zastoj sprejeti lepega stanovanja od belgrajske občine, temveč je raje prenočil pri kakem vagabundu ali študentu, ali pa kak bolgarski komita. Ko so odšli drugo jutro študentje na predavanje in so sklenili, da zvečer pozovejo policijo, se je Franjo umaknil. Policije se je namreč bal, ker še ni bil prijavljen. Še tisti dan je poiskal Črnogorca Miko in mu pojasnil vso zadevo. Seveda, kriv je bil Franjo sam, ker ni prej proizvedel, kdaj konča kak di-jak študije in zapusti dom ter bi šele takrat poizkusil s črnogorsko metodo.

Drugi dan smo se zopet sestali na posve-tovanje. Sklenili smo, da pošljemo najstarejšega izmed nas, 28 letnega Franja k čiki Iliji takoj drugo jutro, predno začne kuhati obed. Prepri-

čani smo bili, da nam bo čika Ilija pomagal. Saj je bil Franjo pet let vojak in se je kot poročnik boril na solunski fronti na srbski strani. Čika Ilija pa rad pomaga po svojih mo-đeh vsakemu, ki se je boril za Srbe. Čika Ilija je res še tisti predpoldne odložil kuhinjo in nam šel iskat stanovanja. Po dolgem iskanju ga je našel v smederevskem predmestju, dobro uro hoda do visoke šole. Koča je bila popolnoma prazna, če se ne upošteva milijoni sten. Bolj je bila podobna hlevu ko človeškemu bi-vališču. V tleh se je še poznal sled granate. Tristopetdeset dinarjev je bilo treba plačevati mesečne najemnine. Pri čiki Iliji smo stresli vsi ves svoj denar na mizo, ga prešteli in ugotovi-li, da nimamo dovolj za postelje, posteljino, mizo, stole, svetilko, umivalnik, da o peči niti ne govorimo. Razen tega pa ni bil proti nez-nanskemu predmestnemu blatu oborožen no-beden izmed nas razen Franja, ki je imel do kolen segajoče vojaške čevlje in iz debelega vojaškega šatora napravljene hlače. Vendar pa se tudi Franjo ni navduševal za stanovanje. V bližini je namreč nastanjenih mnogo ciganov. Knez Mihajlo (1860—1868) jim je ukazal, da se morajo naseliti daleč zunaj mesta in se pečati z obrtjo. Med tem pa se je Belgrad tako po-večal, da je nekdanja ciganska vas Čubura se-daj del mesta. V obrambo svoje lastnine imajo v tem delu mesta Srbi mnogo psov. Naš stari vojak, poročnik in dobrovoljec Franjo pa se je kljub svoji orjaški postavi zelo bal ciganov in psov. Tako smo se zahvalili čiki Iliji za trud in mu v znak hvaležnosti privedli nekaj novih gostov, stanovanja pa le nismo vzeli. Ne dolgo nato pa smo dobili skromen kotiček v Kosov-ski ulici, v začetku zastoj, nato pa po zmerni ceni.

II.

Prva leta smo bili stalni gostje pri čiki Iliji. Če smo imeli malo ali nič denarja, drugam sploh iti nismo mogli. Ako pa smo stali tako dobro, da smo si lahko privoščili obed kje drugje in še celo zajtrk povrh, kar se je pač redko zgodilo, smo vedno zavili k čiki na mle-ko. Kavarn smo se namreč še bolj bali kot Franjo ciganov in psov. Kajti tam je treba dati napitnino, časopisov ni, zemljičke pa so majhne kakor volovsko oko. A čika Ilija pa da za dva dinarja veliko skledo mleka in takšen kos kru-ha, da tudi mama ne bi dala večjega. Kot stra-sten politik pa ima v svoji kuhinji stalno pet srbskih dnevnikov.

Do smrti pa bom hvaležen čiki Iliji, da me je rešil pristnih srbskih batin. Tik pred nje-govo kuhinjo me kmalu po mojem prihodu v Belgrad zaustavi neki srbski kmet in me prosi naj mu prečitam neki listič. Takrat sem že dobro bukštibal tiskano cirilico, tudi v pisani cirilici sem razločeval črke, če so bile lepo na-pisane. A kdo pa naj prečita tiste kvake, ka-kor jih Srbi navadno pišejo! Bulil sem nekaj časa v papir in razmišljal, kako naj se rešim iz zadrege. Nisem se upal namreč povedati, da ne znam čitati cirilice. Začel sem se opra-vičevati, da slabo vidim, ker še se ni popol-noma zdanilo. Kmet pa mi ni verjel. Začel me je preklinjati in se jeziti nad menoj, češ, zakaj se oblačim po gospodsko in nosim celo očala, ako sem nepismen kakor on. Najbolj ga je raz-burila moja očitna laž. Udarjal je s palico po snegu in mi grozil, da bo začel kmalu tako po-meni, če mu ne bom hitro prebral. Ogledam si naokrog, a nikjer ni bilo videti človeka in zato sem s strahom prepustil svoje telo nadaljnemu razvoju. V tem trenutku pa je prišel k nama čika Ilija, ki je videl skozi okno moj neverni položaj. Prebral je kmetu njegove hierogliffe in ga v svoji kuhinji pomiril s čašico žganja.

Od tega časa je preteklo več let. Čika Ilija je medtem povečal svojo kuhinjo, dal napraviti v njo leseni pod, poslal stene, pokril mize z belimi prtji in odstranil roje muh. Čika Ilija nosi sedaj snežnobelo obleko in belo kapo. Vsak dan nahrani tudi lepo število gospa in gospo-dičen. Na mestu pa, kjer nam je čika Ilija po-iskal stanovanje, stoji nova štirinadstropna hiša. Sezidal jo je neki imeniten ciganski mu-zikant s samim bakšišem zapravljeve gospode.

## Kriza srbske pravoslavne cerkve.

Stoletja sta ječala srbski narod in srbska cerkev pod turškim jarmom. Turki niso bili samo najnevarnejši sovražniki srbskega ljud-stva, temveč tudi pravoslavja. Boj proti Tur-kom je bil za srbsko pravoslavno cerkev ne-kako misionarstvo. V tem času ni obračalo srbsko pravoslavje toliko pozornosti notranje-mu verskemu življenju kakor bi bilo treba. Vse svoje sile je osredotočilo za borbe proti Tur-kom in za razširjanje narodne misli. Pronovite-verskega življenja je pričakovalo takrat, ko bodo vsi Srbi osvobodjeni turškega gospodstva in živeli v eni državi. Vseled tega so srbski popi govorili v cerkvi vedno o narodu in državi, tako da je priprosti Srb moral dobiti utis, da sta narod in država bistveni del božjega bitja. Brezprimerno junaštvo Srbov v preteklih voj-nah se da razlagati samo tako, da so smatrali Srbi vojne za zedinjenje za nekakšno božjo službo.

Mesto razcveta srbskega pravoslavja po svetovni vonji, ko so se zedinili vsi Srbi v eni državi, pa je nastala težka kriza srbske cerkve. Izobraženci in priprosto ljudstvo so priliži za časa svetovne vojne po strahovitih porazu srbske vojske v zapadno Evropo. V vojni pač

niso imeli niti časa niti prilike, da bi se lahko poglabili v bistvo zapadne omike, ki je v svo-jih temeljih krščanska. — Navzeli so se samo izrodov zapadne kulture: francoske nemorale, brezverstva, slepega spoštovanja Francozov in njihove tehnike, izobraženci pa so prinesli v Srbijo tudi pariško modo. Cerkve postajajo vedno bolj prazne. Niso nastopili tisti zlati ča-si, ki so jih pričakovali Srbi od zedinjenja. Srb-ska cerkev je sicer dobila svojega patriarha, toda on nima niti sence tistega ugleda, ki ga uživa rimski papež. Niža duhovščina se mu upira in zahteva dovoljenje, da se smejo duhov-niki vdovci drugič poročiti in da morejo tudi oženjeni duhovniki postati škofje. Najrazsod-nejši srbski škofje niso v resnici niti popol-noma pravoslavni. — Škof Nikolaj Velimirović, znameniti govornik, se rad izgublja v pan-teizmu, škof Dositej pa je v svojih verskih naukih na pol protestant. Duhovščina ne more uspešno širiti krščanskih idej, ker je premalo izobražena — večina ima samo štiri gimna-zijske razrede, nekateri pa celo samo ljudsko šolo. Mlajša generacija duhovščine je sicer bolj izobražena, a je iz napačnega strahu pred ka-toličani raje študirala na protestantskih bogo-slovnih fakultetah kakor na katoliških. Tam so se navzeli verskega liberalizma. Čeravno se pravoslavni verski nauk ne razlikuje mnogo od katoliškega, vendar sedaj uči eden srbski pop, da je sedem svetih zakramentov, drugi, da jih je pet ali še manj. Nekateri uče, da v sv. Ev-haristiji ni Bog resnično pričujoč in da pekeli ni večni. Večina mlajše duhovščine je prevzela protestantski nauk, da je za zveličanje dovolj, če človek samo veruje. Zato ni čuda, če so srbske cerkve vedno bolj prazne in so spo-vednice prenešene iz cerkve na podstrešje. Srbska pravoslavna cerkev nima več toliko notranjih sil, da bi mogla izhajati brez državne pomoči. Niti najmanj pa ne bi mogla sedaj vzdr-žati takega verskega preganjanja kakor ga trpi katoliška cerkev v Mehiki. Za notranjo slabost pravoslavne cerkve je značilno, da se že deset-letja zbirajo darovi za cerkev sv. Save, naj-večjega srbskega pravoslavnega svetnika in prosvetnega delavca. Lansko in letošnje leto je naprosil patrijarh Dimitrije ministra prosvete, da pošlje vsem v pravoslavni krajih razglas za zbiranje darov za cerkev sv. Sava. Patrijarh je pozval tudi duhovščino, naj sodeluje, samo-stanom pa je dal dovoljenje, da smejo od svojega samostanskega premoženja darovati za zgradbo te cerkve. Kljub vsemu temu pa je zbirka tako majhna, da še v doglednem času ni mogoče misliti na zidanje.

Res sicer najhujši srbski svobodomislci pravoslavne srbske cerkve očitno ne napadajo, temveč jo celo branijo. Seveda ni treba misliti, da jim ta naklonjenost prihaja iz pobožnega srca. Oni pač dobro vedo, da je pravoslavna cerkev skoraj brez vsakega vpliva na privatno in javno življenje in da nima toliko moči, da bi lahko uveljavila verska načela. Vse težnje jugoslovanskega svobodomiseltva gredo za tem, da zasovražijo katoličanstvo pri pravo-slavnih. Dokler bodo hodili srbski bogoslovci študirat bogoslovje na razne protestantske bogoslovne fakultete, kjer uči skoraj vsak pro-fesor drugačen nauk, tako dolgo se namreč ne bo moglo uveljaviti praktično krščanstvo pri Srbi. Na drugi strani pa ni svobodomiseltvu nič tako dobrodošlo, kakor slabo versko živ-ljenje med Hrvati, ki zlasti na meji mnogokrat katoličanstvu s svojim življenjem ne delajo ča-sti in pa premajhno zanimanje Slovencev za kršč. pravoslavni Vzhod.

V zgodovini so katoličani napravili že mnogo napak v svojih odnosih do pravoslav-nega Vzhoda. Toda sedaj je pod vplivom zad-njih pet velikih papežev se začelo bujno raz-vijati krščansko življenje pri skoraj vseh ka-to-liških narodih. Katoličani se sedaj zavedajo, da pomeni zmaga kršč. načel v praktičnem življenju tudi pri pravoslavni narodih še bolj intenzivno versko življenje pri katoličanih. Krščanski narodi namreč niso kakor kup ka-menja, temveč kakor udje telesa zvezani med seboj tako, da rana krščanstva na enem udu telesa boli vse ude in celo telo. Čim bolj pa se pogloblja versko življenje pri pravoslavni katoličanih, tem prej bo prišlo do cerkvenega edinstva, ki je vladalo v prvokrščanskih časih in ki za njega molita v svojih obrednih mo-litvah katoliška in pravoslavna cerkev.

Katoliška cerkev je v zadnjih svojih deset-letjih dovolj širokogrudna, da se pravoslavni ni treba niti najmanj bati nasilnega ali zahr-bnega pokatoličenja. G. dr. Grivec, ki je na lanskem kongresu za proučevanje vzhodnega bogoslovja v Ljubljani tolmačil želje sv. očeta, je celo izjavil, da sv. oče želi, da ostane v svoji veri vsak pravoslavni kristjan, ki išče resnico, tako dolgo, dokler mu vest pripušča. Da se to tudi v praksi izvaja, je najboljši dokaz ravno-kar umrli belgijski kardinal Mercier, eden naj-znamenitejših katoliških cerkvenih knezov. Ustanovil je nad sto štipendij za ruske visoko-šolce, a vendar ni niti od enega zahteval, da prestopi iz pravoslavja v katoličanstvo. Dovolj mu je bilo, da spoznajo veličino katoliške cerkve in da je ne sovražijo. Zato bi pač z mirnim srcem lahko izpopolnjevali srbski pravoslavni bogoslovci svoje bogoslovno znanje in študirali metode, ki se jih poslužujejo katoličani pri pre-novitvi sveta v Kristu, na katoliških bogoslov-nih fakultetah, ki tudi po znansvenemu delu znatno nadkriljujejo protestantske. To je tem lažje izpeljivo, ker se katoliški in pravoslavni verski nauk mnogo manj razlikujeta, kakor pa protestantski in pravoslavni.

Ako hoče srbska pravoslavna cerkev re-

šiti svojo krizo, se bo morala osvoboditi naj-prej predsodkov proti katoličanom, ki so jim jih vcepili tuji, kakor nam proti pravoslavnim. Edino v čim ožjem stiku s kat. cerkvijo je mo-góče krščanska načela zopet uveljaviti v živ-ljenju med Srbi. S tem pa bi bil rešen tudi veliki del notranjepolitičnih sporov jugoslov.države. Od naše strani pa se mora pokazati napram pravoslavnim bratom ljubezen, umeva-nje, požrtvovalnost, če hočemo biti res Slo-m-škov narod.

Resno težnjo, da se povoljno reši kriza srbske pravoslavne cerkve in da se osvobodi protestantskih vplivov, pa je pokazal bogo-molski pokret, o katerem napišem prihodnjč.

## To in ono

+ **Finisno nazadovanje Francozke.** Poro-čilo franc. vojnega ministrstva o lanskem na-boru poudarja splošno nazadovanje telesne ja-kosti. Sprejemne komisije so odpuštile do-mov vsakega ki je bil slaboten, a kljub temu oboli izredno visok odstotek novincev. Pa-riški listi trdijo, da je to posledica splošne degeneracije. Listi primerjajo podatke o nek-danjih vojakih revolucijske in cesarske dobe s številkami lanskega nabora in izjavljajo, da ni ostalo niti sledu od nekdanje vztrajnosti francoskega vojaka. Ni izključeno, da leži v tej slabotnosti tudi vzrok neuspehov v Maro-ku in Siriji. Domačini so bolj trdni kakor Francozi. Vseled tega dobivajo vedno večji pomen polki tujske legije, katerih večine se-daj ne tvorijo Nemci (kakor v predvojnem času), ampak Rusi in Poljaki.

+ **Plemeniti kmet.** Na Francoskem v de-partamentu Tarn-et-Garonne biva kmečka ro-d-bina Dutreuil, ki ima rodovnik, katerega lahko zavidam marsikatera aristokratska ro-d-bina. Dutreuille so nepobito dokazali z ro-d-binskimi listinami, da obdelujejo eno in isto polje že 1200 let, počenši z letom 711. Med njihovimi predniki je križar, ki je padel v bitki ob Tiberiadi leta 1189. Drugi prednik pa je prišel v dneh terorja pod gilotino, ker je uspešno potnagal bežati svojemu na smrt obsojenemu graščaku, markizu de Chatoneuf. Sedanja vlada je odklikala najstarejšega člana rodbine s križcem Častne legije. Naj-pazijo na domače listine tudi naši kmetje! Saj so rodbinske starine največji ponos vsa-ke hiše. Tudi nekatere naše rodbine hranijo (četudi v poznejših prepisih) lenska pisma iz XV. in XVI. stoletja.

+ **Mussolinij — Macedonec?** Inozemski časopisi skušajo dognati Mussolinijev rodov-nik. List »Philadelphia Public Ledger« trdi, da je Mussolinijeva rodbina macedonskega izvora in navaja sledečo genealogijo: Nek Mussolinijev prednik je v 16. stoletju vladal v nekem turškem vilajetu ter se je imenoval Mussolini-paša. Pozneje je prišel pri sultanu v nemilost in je pobegnil na Hrvatsko ter se je naselil v Modrušu pri Reki. In res, še da-nes so tam tri vasi, ki se imenujejo Musolin. Musolinsk in Musolini. Tu se je ta Mussolini-paša postavil na stran Avstrijev in se bo-jeval proti Turkom. Večkrat je šel tudi na roparske pohode v republiko Benečansko, kjer si je nagrabil ogromne zaklade, katere je deloma zakopal. Potomeci Mussolini-paše so se pozneje odlikovali kot vojski in uradniki. Pred kakimi 100 leti se je nek član te rodbi-ne preselil v Italijo. Tip italijanskega pred-sednika Mussolinija jasno kaže vse značilne poteze pravega Macedonca.

+ **Konec sveta** napoveduje neki ame-riški pleskar Robert Reidt, za dan 6. t. m.

+ **Modri turban.** Svet se obrača. Sedaj, ko je Kemal paša ukazal nositi klobuke mesto fesov, bi pa Parižani radi uvedli tur-bane. Patialski maharadža in njegovo spre-mstvo, ki so vsi nosili modre turbane, so bili pariškim elegantom tako všeč, da jih že ne-kateri posnemajo. V gledališčih, pa tudi v finih restavracijah vidiš modre turbane na ženskih in moških glavah. Pozabili so le na drage kamene, ki so jih bogati Indijci nosili na svojih turbanih.

+ **Wilsonov zaupnik House.** Polkovnik House znani molčeči Wilsonov zaupnik, se je naposled odločil, da bo objavil svoj dnevnik, katerega je pisal od l. 1912. do 1920. Ti spo-mini so zelo važni, ker so v zvezi z dogodki med svetovno vojsko in mirovnimi pogajanj. Polkovnik House je že pred svetovno vojsko z Wilsonovim odobrenjem deloval na to, da bi prišlo do trajnega mirovnega dogovora med Ameriko, Anglijo in Nemčijo. Po mož-nosti bi se naj temu dogovoru pridružile tudi druge države. Toda baš v trenutku, ko je House upal na uspeh, je izbruhnila svetovna vojska. House se v svojih memoarih spominja na nek razgovor s cesarjem Viljemom 1. ju-nija 1914. Pravi, da je v tem razgovoru dobil utis, da je bil cesar manj bojevitvo razpoložen, kot pa admiral Tirpitz, in da se je strinjal s Housovim načrtom mirovnega dogovora. Par tednov pozneje se je House razgovarjal z Edwardom Grey-om. 7. julija je pisal cesarju pismo, v katerem ga obvešča, da tudi Sir Ed-ward Grey simpatizira s Housovim načrtom za zagotavljanje miru. Dogodki pa so prehiteli Housove načrte in korake. Med tem so se namreč tudi Anglija in Nemčija zapletli v vojsko.

+ **Uničeno mesto.** 8 metrov visoki val je popolnoma izbrisal obmorsko mesto Sigua-tanejo v mehiškanski državi Guerero. Val je povzročil potres na dnu Tihega oceana. Iz-med štirih tisoč prebivalcev se je rešilo manj kakor en tisoč.



# Gospodarstvo

## Sejmi in razstave.

Mednarodna razstava za notranjo plovo v Bazlu 1926. V Bazlu se vrši od 1. julija do 15. septembra velika mednarodna razstava za notranjo plovo. Svrha razstave je, da nudi pregled o sedanjem stanju in razvoju plovo po notranjih vodah ter izkoriščanja vod v raznih državah. Obenem se bodo vršili za časa razstave kongresi združenja za notranjo plovo in združenja za gospodarsko izkoriščanje vod, električnih podjetij, central in drugih združenj interesentov iz tu- in inozemstva. Informacije glede cen za razstavna mesta in druge informacije daje švicarski konzulat v Zagrebu. Za poset izložbe bodo dovoljene s strani Švice velike olajšave.

Za posetnike lipskega velesejma. Po poročilu našega generalnega konzulata v Berlinu bo uprava velesejma v Lipskem uvedla za spomladanski sejem posebne knjižice, ki bodo vsebovale 5 bonov kot nakazila za 5 dni, tako za privatna stanovalstva za zajtrkom za 4.50 M dnevno, kakor tudi za stanovanje s celodnevno prebivalstvom za 9.50 M dnevno. Take knjižice z boni dobi vsak posetnik velesejma od »Internationales Verkehrsbüro des Leipziger Messamtes, Abteil. VIIc (Wohnungswachweis).

Mednarodni sejem v Lyonu. Naš konzulat v Lyonu javlja, da se udeležijo tudi naša država sejma v Lyonu in da je organizacijo udeležbe pooblaščen naša Kr. poobl. trgovinska agencija v Lyonu. Naša država bo imela na razstavi svoj stand, v katerem bodo razstavljeni vzorci naših glavnih poljedelskih pridelkov in fabrikatov, razni grafiki in drugi podatki o razvoju našega gospodarstva, trgovine, industrije in financ. Udeleženci naj pošljejo svoje ponudbe s cenami in drugimi pogoji najdalje do 15. februarja na naslov gori navedene agencije (44 Rue Victor Hugo — Lyon). Ravnotako je poslani do omenjenega datuma vzorce, vsekakor pa je potrebno, predhodno obvestiti agencijo, kaj se namerava razstaviti.

Veliki pomladanski sejem v Zagrebu. V Zagrebu se vrši od 21. do 28. marca t. l. veliki pomladanski sejem vzorcev vina, avtomobilov, gospodarskih strojev, radio-aparatur in mednarodna izložba plakatov. Uprava velesejma prosi, da ji pošljejo zainteresirani čim večje število plakatov vseh vrst. Plakati se naj pošljejo, da se prihranijo večji stroški, kot vzorci brez vrednosti. Vsi poslani plakati se bodo razobesili brezplačno za stranke.

V mednarodni veliki vzorčni sejem v Zagrebu se vrši od 15. do 23. avgusta t. l.

Vpliv zvišanja delniškega kapitala. Upravi svet tovarne za izdelovanje umetne svile »La Soie de châtillon« je naznanil, da namerava družba povišati delniško glavico za 50 milijonov, na 200 milijonov lir. Radi tega so delnice te družbe na milanski borzi padle od 302 na 282 lir.

Največje tvornice za izdelovanje umetne svile v Italiji poseduje družba Suia Viscosa v Turinu. Družba ima velikanske dobičke in je za leto 1925 plačala 12 in pol odstotno dividendo. Njene delnice notirajo zelo visoko in nudijo 6 in pol odstotno obrestovanje.

## Borza

Dne 2. februarja 1926.

Danes borze v Ljubljani in Zagrebu radi praznika niso poslovale.

### Denar.

Dunaj. Devize: Belgrad 12.4725, Kodanj 175.05, London 34.50, Milan 28.36, Newyork 708.75, Pariz 26.58, Varšava 96.95. Valute: dolarji 708.25, angleški funt 34.45, francoski frank 26.63, lira 28.25, dinar 12.50, češkoslovaška krona 20.25. Praga. Devize: Lira 135.80, Zagreb 59.675, Pariz 126.62, London 164.075, Newyork 33.70.

### Vrednostni papirji.

Dunaj. Podon.-savska-jadr. 715.000, Zivno 802.000, Alpine 288.000, Greinitz 130.000, Kranjska industrijska 425.000, Trbovlje 459.500, Hrv. esk. 156.000, Leykam 162.000, Hipobanka 86.000, Mundus 960.000, Slavex 192.000, Slavonija 59.500.

Promet novosadske borze v preteklem tednu na blagovnem trgu je znašal 184 vagonov. Od tega odpade na pšenico 42, na ječmen 2, na koruzo 130, na moko 10 vagonov. Eksekutivnim potom se je prodalo oz. kupilo 2 vagona moka, 1 vagon rži. Cene so gibale: za pšenico med 290 in 300 Din, za ječmen 152.50 Din, pomladni ječmen 190 Din, nova koruza 160—162.50 Din, moka »00« 492.50 dinarjev, moka »0« 480 Din, moka »2« 420 Din, moka »5« 370 Din. Tendence je bila mirna. Sicer pa ni bilo na efektni borzi nobenih zaključkov.

# Kulturni pregled

## SALTYKOV-ŠČEDRIN.

Letos je poteklo sto let, kar se je rodil veliki ruski satirik Saltykov-Ščedrin. Saltykov se je rodil v tverski guberniji 27. januarja 1826. Njegov oče je bil bogat kmet. Sina je dal študirati v licej v Carskem selu. Po končanih študijah je stopil Saltykov v državno službo. Tu je imel priliko videti gnilo rusko družabno življenje, katerega je začel neusmiljeno šibati. Te njegove satire so dale povod, da so ga po štirih letih prestavili. Ko je prišel na prestol car Aleksander II., so oblasti popravile krivice, ki so jih bile prizadejale mlademu satiriku. Saltykov pa je to priliko porabil in izstopil iz državne službe ter se popolnoma posvetil književnosti, posebno satiri. Najprej je bil sotrudnik »Sovremenika«, potem sourednik »Otečestvenijih zapiskov«, kater je pa vladal 1884. ustavila. Največ slave je Saltykovu prinesla knjiga, ki jo je izdal l. 1865. pod naslovom »Črtice iz provincije«. Tej so sledili razni zvezki, satire v nozi:

»Nedolžne dogodivščine«, »Znamenje časa«, »Pisma iz provincije«, »Dnevnik peterburških malomeščanov«, »Taškentska gospoda«, itd. V teh delih je Saltykov bičal korupcijo in nevzdržne socialne razmere v Rusiji. V njih je odkrival gnolbo ruskih družabnih razmer. Takrat je bila cenzura zelo stroga. Zato se je posluževal alegoričnih pripodob, ki delajo prevajalcem v druge jezike precejšnje težave. Pravo njegovo ime je Mihajlo Jevgrafevič Saltykov, prevecnim pa Ščedrin.

Vprašanje ukrajinskega vseučilišča v poljski državi se je po poročilih iz Varšave, ponesrečilo, ker niso dospeli na posvetovanje, ki bi naj ga imeli 26. jan. ukrajinski in poljski vseuč. profesorji v Varšavi, ukrajinski profesorji radi nesoglasja med ukrajinskimi političnimi činitelji. Ukrajinski profesorji pa so poslali sledeče zahteve: 1. Poljsko naučno ministrstvo se mora zavezati, da pride ukrajinsko vseučilišče v Lvov; 2. Posvetovanja se morajo stekati le okrog ustanovitve ukrajinskega vseučilišča in ne okrog ustanovitve kakšnega »Rusinskega kolegija«. 3. V bodoče se morajo pritegniti k posvetovanjem tudi ukrajinski parlamentarni zastopniki. Poljski listi dvomijo, da bi poljsko naučno ministrstvo osvojilo ukrajinske pogoje. Kdaj pridejo Slovani do uvidevnosti, da morajo drug drugemu priznati samobitne pravice? Dolžnost močnejših in vladajočih bratov bi bila deliti — pravične deleže z bratom v hiši.

»Savremenik« je v Zagrebu zopet zagledal po dolgem presledku svetli dan. Izhajal je 19 let. Leta se je postavil v vrsto svetovnih revij z najbogatejšo opremo, a ni zdržal v tekmi... Ali se redivivus v novi, precej »mršavi« obleki iz z novo močjo dolgo vzdrži, o tem nas pouči to leto. Dejstvo je, da so Hrvati na književnem polju prav taki kot na političnem. Preveč avijatike, premalo solidnosti in vztrajne resnosti okrog odbranih literarnih in kulturnih revij — opazuje literarni in kulturni kritik. Sicer pa je vprašanje revij v Jugoslaviji še neobdelano polje. Naj jih kdo prerešeta in predstavi v vsej obširnosti in po notranji vrednosti. Tudi število plačujočih čitateljev bi bilo pri tem pregledu silno poučno — za razmere, v katerih dihamo jugoslovansko kulturo... Na vsak način ima prav neki list, ki pravi ob pogledu na novo številko »Savremenika«, da se je treba vrniti k »seljaku i voditi računa o njemu, jer su kod nas u velikoj većini seljaci i sela«. In tudi v tem ima prav, da se mora »mnogo toga progutati, da stvarimo nešto vlastito našega«. Dobro, da imamo Slovenci za to svoj list »Mladiko«, ki ji je namen, da se razširi po vseh naših — družinah tudi po kmetih... —a—

## Sport

### EVROPSKO PRVENSTVO V ROKOBORBI.

Povodom kongresa težkoltletskih zvez v Milanu je priredila italijanska zveza med 17. in 20. m. m. tekme za prvenstvo Evrope v rokoborbi, katerih se je udeležilo 8 držav in sicer Avstrija, Finska, Francoska, Italija, Jugoslavija, Mažarska, Nemčija in Švedska. Izid tekmovalja je sledeči:

1. Madžarska (3 prva mesta, 1 drugo, 2 tretji). 2. Švedska (2-1, 1-III). 3. Nemčija (1-1, 2-III, 1-IV). 4. Avstrija (1-II). 5. Finska (1-II). 6. Francija (1-III, 1-IV). 7. Jugoslavija (1-IV).

Edino točko za Jugoslavijo je dosegel Arzenšek, član mariborskega »Merkurja« in sicer v srednjetežki kategoriji. Njegovi nasprotniki so bili: Grupioni, kateremu je podlegel po točkah po 26 minut trajajoči borbi; Nemeč Braum, prvak te kategorije, ki ga je nadvladal že v prvi minuti, ter Italijan Gorletti, proti kateremu je Arzenšek zmagal. Nadaljni udeležniki Jugoslavije so bili Buković in Goldstein (Subotičko AND) ter Nikolić (Somborsko SU). Zastopnik Jugoslavije na kongresu je bil znani sportnik Radvany. Arzenšku je bila izročena srednja srebrna kolajna italijanske zveze. K nastopu naše delegacije treba pripomniti, da je morala financirati udeležbo privatna iniciativa, ker naša zveza nima potrebnih sredstev, državne oblasti pa v take svrhe niti zdaleka ne nudijo one podpore kot druge države. Naše zastopstvo na tekmovalju je bilo zato razmeroma zelo maloštevilno.

Evropsko prvenstvo v umetnem drsanju. Tekme v umetnem drsanju za prvenstvo Evrope so se vršile pretežno soboto in nedeljo v Davosu. Prvenstvo je dosegel vnovič inž. W. Böckl (Dunaj), pred dr. Preiseckerjem (Dunaj), Švicarjem Gautschijem, Pageom (Angleška). — V tekmi dvojic so zmagali istotako Avstriji in sicer dvojica Pamperl-Hochhalteringer. Drugo mesto sta zasedla Page-Muckelt (Angleška). Prihodno nedeljo se vrše v Berlinu tekme za svetovno prvenstvo v umetnem drsanju, 20. t. m. pa v Trondhjemu na Norveškem hitrostne tekme na ledu.



Krügerjev spomenik v Pretoriji.

Pred kratkim so otvorili v Pretoriji spomenik slavnemu predsedniku burske republike Pavlu Krügerju. Slika predstavlja odkritje spomenika.

## Otroka kapitana Granta.

(Potovanje okoli sveta.)

Francoski spisal Jules Verne. — Poslovenil A. D.

V spodnjem delu svojega toka teče Vajkata v široki strugi po širnih ravninah. Čim više gori so prihajali, tembolj se je reka ozila, tem bliže je prihajati hribčki in gore. Deset milj nad stočjem je Paganelov zemljevid kazal na levem bregu vas Kirikiroa. Tam je tudi res bila, ali Kajkumu se ni hotel ustavljati. Dal je jetnikom nekaj njihove lastne hrane, ki jo je dobil, ko jim je oplenil taborišče. Kar zadeva njegove borbe, sužnje in njega samega, so se zadovoljili z domačo hrano, užitno praprotjo, ki jo imenujejo naravoslovci »pteris esculenta«, s pečnimi koreninami in s »kapanamic«, kakor pravijo krompirju, ki ga veliko pridelujejo na vsem otoku. Mesa ni bilo na njihovem jedilnem listu. Posušeno meso, ki so je jedli jetniki, jim menda ni prav nič vzbujalo skomin.

Ob treh popoldne so imeli na desnem bregu že precej visoko gričevje Pokaroa, ki je bilo podobno spuščeni zavesi. Na strmih čerch so čepeli razdejane trdnjave, ki so jih nekdanj zgradili maorski inženjerji na nedostopnih krajih. Človek bi dejal, da so to sama orlovska gnezda.

Solnce je že zahajalo za obzorjem, ko je čoln pristal na sipini iz ognjeniškega kamena in strjene lave, ki jo je Vajkata naplavila. Na bregu je rastle nekaj dreves kakor nalašč, da sprejmo v svoje zavetje taborišče. Kajkumu je dal odpeljati vjetnike na suho. Može je dal zvezati, ženi pa sta ostali prosti. Vse so namestili v sredi taborišča, ki so ga ognji skrbno zastražili.

Predno je bil Kajkumu omenil, da jih hoče izmenjati, sta se Glenarvan in John Mangles posvetovala, kako bi se rešili ujetništva. Česar nista mogla poskušati v čolnu, bi lahko izvedla na suhem, ko jma oriskoči na pomoč temna noč.

Toda po pogovoru z glavarjem je bilo najbolj pametno, da so pri miru. Treba je pač malo po-

trpeti. To je bilo za sedaj najbolj pametno, kar sta mogla narediti. Izmenjava jim je nudila veliko večjo gotovost, da se rešijo, kakor pa oborožen upor in beg po neznanih krajih. Res je sicer, da bi moglo priti vmes kaj takega, kar bi zakasnilo ali celo onemogočilo pogajanja, pa vseeno je bilo bolje, počakati. In kaj bi tudi moglo narediti deset neoboroženih jetnikov proti tridesetorici dobro oboroženih divjakov. Sicer pa je bil Glenarvan prepričan, da je Kajkumovo plemo izgubilo kakega veljavnega prvaka, ki bi ga za vsako ceno rado dobilo nazaj. Ni se motil.

Naslednje jutro je čoln nadaljeval pot navzgor po reki z novo brzino. Ob desetih so se za hip ustavili pri izlivu rečice Pohajkvene, ki priteče v velikih krivuljah z ravnine na desnem bregu.

Tam se je pridružil Kajkumu čoln z deseterico divjakov. Vojščaki so se v naglici pozdravili z običajnim pozdravom »ajre majra«, to je: da si mi zdrav, potem pa sta oba čolna nadaljevala pot drug ob drugem. Novodošleci so se še pred kratkim borili z angleškimi četami, tako so vsaj pričale krvave rane, razcapana obleka in okrvavljeno orožje. Bili so temni, molčeči. V tisti brezbriznosti, ki je lastna vsem divjakom, se za vjete Evropece še zmenili niso.

Opoldne so se začrtali na zapadnem bregu obrisi gore Maungatotari. Dolina Vajkate se je čimdalje bolj ozila. Na posebno ozkih krajih se je reka v penečih brzicah zaganjala ob pečine. Toda krepke mišice divjakov, katerih moč je podvojila še pesem, so z rednimi udarci vesel premagale peneče se valovje. Kmalu so imeli brzico za seboj in Vajkata je imela zopet svoj počasni tok, ki ga je od časa do časa zavrl še velik ovinek.

Na večer je Kajkumu pristal na vznožju gorovja, čigar prvi izrastki so se navpično spuščali do reke. Tam se je že pripravljalo za prenočevanje kakih dvajset divjakov. Pod drevjem so goreli ognji. Glavar, vrstnik Kajkumujev, se mu je približal dostojanstvenih korakov. Podrgnil je svoj nos ob Kajkumujev nos in ga tako na najprisrčnejši maorski način pozdravil. Vjetnike so dali na sredo taborišča in jih skrbno zastražili. Naslednjega jutra so nadaljevali

dolgo pot po Vajkati. Po malih pritokih glavne reke so prihajali še drugi čolni. Tako se je zbralo kakih šestdeset bojevnikov, očitno beguncev iz zadnjih bojev, ki so jih več ali manj obdelale angleške krogile. Vračali so se v gorato deželo ob Vajkati. Včasih je zavrila iz čolnov, ki so se pomikali vzporedno, mogočna pesem. Divjak je začel domorodno pesem skrivnostnega »Pihe«:

Papa ra ti vati tidi  
I dunga nej...

narodno himno Maorov, ki jih podžiga za boj za neodvisnost. Pevčev polni in zvočni glas je budil v gorah odmev. Po vsaki kritici so se divjaki udarili na prsa, da so zagrnela kakor boben, in ponovili v zboru bojevito kitico. Nato so se vesla z novo silo zagnala v vodo in čolni so zdrknili po peneči se reki.

Tistega dne so imeli popotniki priliko videti nekaj zanimivega. Okrog četrte ure je zavil čoln brez obotavljanja v nevarno ožino. Vodila ga je trdna roka izkušenega glavarja. Valovi so se jezno penili in zaganjali v številne otočke, kjer ni bilo nič lažjega, kakor da se čoln razbije. Toda gorje čolnu, ki bi se v tej strašni soteski razbil; zakaj na bregu nisi mogel iskati rešitve. Kdor bi stopil na vrelo obrežno blato, bi bil prav gotovo izgubljen.

Reka je tekla tukaj med gorkimi vrelci, ki bi si jih raziskovalci že od nekdanj radi ogledali. Železni oksid je pobarval živo rdeče vse obrežno blato, kjer bi noga zamen iskala trdnih tal. Ozračje je bilo nasičeno z žvepleno paro, ki je zelo neprijetna. Divjaki se še zmenili niso, vjetnikom pa je bil ta duh, ki je prihajal iz kadečih se razpok, neznosen. Toda če nos ni bil zadovoljen, je pa zato imelo oko temveč užitek.

Čolni so zavili v gost oblak bele pare. Njeni slepeči krogi so se bočili nad reko kakor sijajna streha. Na bregu je bilo na stotine gejzirjev. Nekateri so bruhalo oblake pare, drugi pa so brizgali slapove vrele vode. Človeku se je zdelo, da je v krasnem vrtnu, ki ga je umetnikova roka okrasila z vodometi in slapovi. Para in voda sta se lesketali v mavričnih barvah.



Priporočamo »Cirilove knjižnice« v Mariboru: 8. zvezek: Orzy Dušica. Roman. I. del 16 Din. 9. zvezek: Conan Doyle: V libijski puščavi. Roman. 12 Din. 10. zvezek: Bernetti: Živ pokopan. Povest. 8 Din. 11. zvezek: Camelli: Izpoved socialista (Od socialističnega do duhovnika). 16 Din. 12. zvezek: E. Lešnik: Sumi, šumi Drava. Črtice iz mariborske zgodovine. 5 Din. 14. zvezek: Ljubša: Slovenske gorice. 7 Din. KOL.

Urednik: Franc Tersedgav.

izdajatelj: dr. Fr. Kulovec,

Za jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karol Ceč.